

**HOTUBA YA WAZIRI WA NISHATI NA MADINI
MHE. GEORGE B. SIMBACHAWENE (MB.),
AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI KWA
MWAKA 2015/16**

ORODHA YA VIFUPISHO

AFD	Agence Française de Développement (French Agency for Development)
AfDB	African Development Bank
AGF	Arusha Gemstone Fair
BADEA	Bank of Arab for Economic Development in Africa
BPS	Bulk Procurement System
CARMATEC	Centre for Agricultural Mechanization and Rural Technology
CCM	Chama Cha Mapinduzi
CIDA	Canadian International Development Agency
DIT	Dar es Salaam Institute of Technology
DRC	Democratic Republic of Congo
ECDF	Economic Development Cooperation Fund (Korean)
EIB	European Investment Bank
EPP	Environmental Protection Plan
ESIA	Environmental and Social Impact Assessment
EU	European Union
EWURA	Energy and Water Utilities Regulatory Authority
EXIM	Export Import Bank
GASCO	Gas Supply Company
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (German Corporation for International Cooperation)
GMIS	Geological and Mineral Information System

ORODHA YA VIFUPISHO

GST	Geological Survey of Tanzania
GWh	Gigawatt hour
IPTL	Independent Power Tanzania Limited
JBIC	Japan Bank for International Cooperation
JICA	Japan International Cooperation Agency
KETRACO	Kenya Electricity Transmission Company Limited
KTCL	Kyerwa Tin Company Limited
kV	Kilovolt
MDA	Mining Development Agreement
MRI	Mineral Resource Institute
MVA	Mega – Volt – Ampere
MW	Megawatt
NEMC	National Environment Management Council
NORAD	Norwegian Agency for Development Cooperation
NTA	National Technical Awards
OFID	OPEC Fund for International Development
OTI	Oman Trading International
PICL	Petroleum Importation Coordinator Limited
QDS	Quarter Degree Sheet
REA	Rural Energy Agency
Sida	Swedish International Development Cooperation Agency

ORODHA YA VIFUPISHO

SMBC	Sumitomo Mitsui Banking Corporation
SMMRP	Sustainable Management of Mineral Resources Project
SSMP	Sustainable Solar Market Package
STAMICO	State Mining Corporation
TAMIDA	Tanzania Mineral Dealers Association
TANESCO	Tanzania Electric Supply Company Limited
TANROADS	Tanzania National Roads Agency
TANSORT	Tanzania Diamond Sorting Organization
TCF	Trillion Cubic Feet
TGDC	Tanzania Geothermal Development Company
TEDAP	Tanzania Energy Development and Access Expansion Project
TEITI	Tanzania Extractive Industries Transparency Initiative
TGC	Tanzania Gemological Centre
TMAA	Tanzania Minerals Audit Agency
TPDC	Tanzania Petroleum Development Corporation
TRA	Tanzania Revenue Authority
UNDP	United Nations Development Programme
USAID	United States Agency for International Development
VVU	Virusi vya Ukimwi
ZTK	Zambia - Tanzania - Kenya

**HOTUBA YA WAZIRI WA NISHATI NA MADINI
MHE. GEORGE B. SIMBACHAWENE (MB.),
AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI KWA
MWAKA 2015/16**

A. UTANGULIZI

- 1. *Mheshimiwa Spika***, naomba kutoa hoja kwamba, Bunge lako Tukufu sasa lipokee na kujadili Taarifa ya Utekelezaji ya Mwaka 2014/15 na kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Nishati na Madini na Taasisi zake kwa Mwaka 2015/16.
- 2. *Mheshimiwa Spika***, nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema kwa kunipa afya njema na kuniwezesha kutekeleza majukumu ya kitaifa. Kwa namna ya kipekee namshukuru sana Mhe. Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kuniamini na tarehe 24 Januari, 2015 kunitewa kuwa Waziri wa Nishati na Madini.
- 3. *Mheshimiwa Spika***, uteuzi huo umenipa fursa ya kujifunza na kutoa mchango wangu katika kusimamia uendelezaji wa Sekta za Nishati na Madini ambazo ni muhimu kwa maendeleo ya wananchi na Taifa kwa ujumla. Aidha, nawapongeza kwa dhati Waheshimiwa Mawaziri

na Naibu Mawaziri walioteuliwa na Mhe. Rais katika kipindi hicho, akiwemo Mhe. Charles John Mwijage, Mbunge wa Jimbo la Muleba Kaskazini, anayenisaidia katika kusimamia masuala ya nishati.

4. **Mheshimiwa Spika**, misingi ya Mipango, Sera na Sheria katika Sekta za Nishati na Madini imenipa miongozo ya kuniwezesha kutekeleza majukumu yangu kwa ufanisi na hatimaye leo nawasilisha Hotuba yangu kwa mara ya kwanza katika Bunge hili.
5. **Mheshimiwa Spika**, Hotuba ya Mwaka 2015/16 ni ya kipekee kwa Taifa letu kwa sababu mbalimbali. Kwanza ni Hotuba ambayo inahitimisha Awamu ya Nne ya Serikali ya Chama Cha Mapinduzi. Pili, kipindi hiki kinahitimisha Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano na Mpango Mkakati wa Wizara ya Nishati na Madini, mipango ambayo ilianza kutekelezwa Mwaka 2011/12. Mipango hii pamoja na ubunifu wa Serikali katika kutekeleza majukumu yake imekuwa chachu ya mafanikio yaliyopatikana katika kipindi cha Serikali ya Awamu ya Nne.
6. **Mheshimiwa Spika**, natumia nafasi hii kumpongeza Mhe. Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuliongoza vema Taifa letu. Pia, nawapongeza Makamu wa Rais, Mhe. Dkt. Mohammed Gharib

Bilal na Waziri Mkuu, Mhe. Mizengo Kayanza Peter Pinda (Mb.), ambao kwa pamoja wameniongoza vema katika kusimamia majukumu ya Wizara ya Nishati na Madini.

7. ***Mheshimiwa Spika***, pamoja na changamoto mbalimbali zilizojitokeza katika kipindi cha kuliongoza Bunge hili, **umeonesha umahiri na ukomavu mkubwa katika kusimamia shughuli za Bunge, nakupongeza sana.** Vilevile, nawapongeza Naibu Spika, Wenyeviti wa Bunge, Wenyeviti wote wa Kamati za Kudumu za Bunge kwa kuliongoza Bunge hili kwa hekima, busara na ujasiri.
8. ***Mheshimiwa Spika***, namshukuru Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini, Mhe. Richard Mganga Ndassa (Mb.), Makamu Mwenyekiti Mhe. Jerome Dismas Bwanausi (Mb.) na wajumbe wote wa Kamati hiyo kwa ushirikiano wanaonipa na ushauri wao katika kusimamia utekelezaji wa majukumu ya Wizara ya Nishati na Madini. Pia, nawapongeza Mhe. Dkt. Grace Khwaya Puja (Mb.) na Mhe. Innocent Rwabushaija Sebba (Mb.) kwa kuteuliwa kuwa Wabunge wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.
9. ***Mheshimiwa Spika***, katika kipindi hiki pia tumewapoteza wenzetu waliokuwa katika Bunge hili ambao ni Marehemu Kapteni Mstaafu John

Damiano Komba aliyekuwa Mbunge wa Mbinga Magharibi na Marehemu Salmin Awadh Salmin, aliyekuwa Mwakilishi wa Jimbo la Magomeni-Zanzibar. Tunaomba Mwenyezi Mungu aendelee kutufariji, hususan ndugu na marafiki wa marehemu.

10. *Mheshimiwa Spika*, baada ya maelezo haya ya awali, sasa nawasilisha Taarifa ya Utekelezaji wa Shughuli za Wizara ya Nishati na Madini kwa Mwaka 2014/15 na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka 2015/16.

B. TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA SHUGHULI ZA WIZARA YA NISHATI NA MADINI KWA MWAKA 2014/15 NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA 2015/16

11. *Mheshimiwa Spika*, katika Mwaka 2014/15 Wizara iliendelea kusimamia utekelezaji wa shughuli mbalimbali katika Sekta ya Nishati kwa kuzingatia vipaumbele vilivyowekwa ambavyo ni pamoja na: utekelezaji wa miradi ya uzalishaji, usafirishaji na usambazaji umeme; upelekaji umeme vijijini; ujenzi wa miundombinu ya gesi asilia; utafutaji wa mafuta na gesi asilia na kuandaa rasimu za sera na sheria katika Sekta ya Nishati; uendelezaji wa nishati jadidifu; na matumizi bora ya nishati.

- 12. Mheshimiwa Spika,** kwa upande wa Sekta ya Madini vipaumbele vilikuwa ni: kuongeza fungamanisho la Sekta ya Madini na sekta nyingine; utafutaji na uchimbaji madini; kuboresha mfumo wa utoaji leseni za madini; kuendeleza uchimbaji mdogo wa madini na kuboresha sera na sheria katika Sekta ya Madini.
- 13. Mheshimiwa Spika,** katika kusimamia utekelezaji wa vipaumbele vilivyotajwa, hadi kufikia tarehe 20 Mei, 2015 Wizara ilipokea jumla ya **Shilingi bilioni 375.76**, sawa na **asilimia 35** ya Bajeti ya **Shilingi trilioni 1.07** iliyotengwa kwa Mwaka 2014/15. Kati ya fedha hizo zilizopokelewa, **Shilingi bilioni 302.54** zilikuwa ni kwa ajili ya miradi ya maendeleo na **Shilingi bilioni 73.22** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida.
- 14. Mheshimiwa Spika,** kwa upande wa ukusanyaji wa mapato ya Serikali, hadi kufikia tarehe 20 Mei, 2015 jumla ya **Shilingi bilioni 167.92** zilikuwa zimekusanywa kutoka Sekta za Nishati na Madini. Kiasi hicho ni sawa na **asilimia 62.3** ya lengo la mapato ya **Shilingi bilioni 269.39** yaliyokadiriwa kukusanywa katika Mwaka 2014/15. Kutofikiwa kwa malengo hayo kumechangiwa zaidi na kushuka kwa bei ya dhahabu na vito katika soko la dunia. Katika Mwaka 2015/16, lengo la makusanyo ya mapato ni **Shilingi bilioni 291.98**. Ili kufikia lengo hilo, Wizara imeweka mipango

mbalimbali ikiwemo: kuboresha mfumo wa utoaji na usimamizi wa leseni za madini; kuongeza udhibiti katika kukusanya mapato yatokanayo na madini ya ujenzi na ya viwandani; kuhamasisha shughuli za utafutaji wa mafuta na gesi asilia; na kuongeza uzalishaji na matumizi ya gesi asilia.

- 15. Mheshimiwa Spika**, tathmini iliyofanywa na Mamlaka ya Ununuzi wa Umma (PPRA) Mwezi Aprili, 2015 imeonesha kwamba usimamizi wa shughuli za ununuzi na uzingatiaji wa sheria na taratibu katika Wizara ya Nishati na Madini umeimarika. **Kufuatia tathmini hiyo, Wizara imepata asilimia 93.61 Mwaka 2013/14 ikilinganishwa na asilimia 83 kwa Mwaka 2012/13.**

SEKTA YA NISHATI

Mafanikio katika Sekta ya Nishati

- 16. Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Mwaka 2014/15 mafanikio yaliyopatikana katika Sekta ya Nishati ni pamoja na: kupeleka umeme katika Makao Makuu ya Wilaya nane (8) za Busega, Chemba, Itilima, Kalambo, Kyerwa, Mkalama, Mlele na Nanyumbu; kuongeza idadi ya wateja waliounganishiwa umeme kutoka 143,113 Mwaka 2013 hadi kufikia 241,401, sawa na ongezeko la **asilimia 68**; kukamilika kwa miradi minne (4) ya uzalishaji na usambazaji umeme ya Mwenga, Mawengi, Awamu ya Kwanza ya

Sustainable Solar Market Packages (SSMP – I) na Kisanga (TAZAMA *fuel pump*) iliyoratibiwa chini ya Mpango wa Matokeo Makubwa Sasa (*Big Results Now Initiative – BRN*); na kukamilika kwa ufungaji wa mitambo (*turbines*) minne (4) yenye uwezo wa MW 150 kwa Mradi wa Kinyerezi – I, ambao upo katika hatua za mwisho kukamilishwa.

17. Mheshimiwa Spika, mafanikio mengine ni: kuongezeka kwa kiasi cha gesi asilia kilichogunduliwa kutoka **futi za ujazo trilioni 46.5** Mwaka 2013/14 hadi **futi za ujazo trilioni 55.08**; kukamilika kwa bomba la kusafirisha gesi asilia kutoka Mtwara na Lindi hadi Dar es Salaam; kuanzishwa kwa Kampuni tanzu za TPDC ambazo ni GASCO na COPEC; kukamilika kwa Rasimu ya Sera ya Taifa ya Nishati ya Mwaka 2015; kukamilika kwa Rasimu ya Sheria ya Petroli ya Mwaka 2015; na Rasimu ya Sheria ya Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali za Madini, Mafuta na Gesi Asilia Tanzania.

SEKTA NDOGO YA UMEME

(i) Hali ya Uzalishaji wa Umeme

18. Mheshimiwa Spika, umeme uliozalishwa nchini uliongezeka kutoka *Gigawatt hour* (GWh) 5,997.41 Mwaka 2013 hadi kufikia GWh 6,285.03 Mwaka 2014, sawa na ongezeko la

asilimia 4.8. Umeme uliozalishwa kwenye mitambo iliyounganishwa kwenye Gridi ya Taifa ni GWh 6,033.98 na GWh 251.05 zilizalishwa nje ya Gridi. Kati ya umeme huo, GWh 4,073.26 zilizalishwa na mitambo inayomilikiwa na TANESCO, ambazo ni sawa na **asilimia 64.8** ya umeme wote uliozalishwa. Umeme ulionunuliwa kutoka nchi jirani za Kenya, Uganda na Zambia ulikuwa GWh 59.29.

(ii) Miradi ya Uzalishaji wa Umeme

19. Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa **Mradi wa Kinyerezi I, MW 150** Jijini Dar es Salaam umefikia **asilimia 90.** Aidha, ufungaji wa mitambo ya kufua umeme kwa kutumia gesi asilia umekamilika na ujenzi wa kituo cha kupozea umeme cha kV 220/132 unaendelea. Kazi nyingine zinazoendelea ni pamoja na: ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme ya msongo wa kV 220 kutoka Kinyerezi hadi Kimara yenye umbali wa kilomita saba (7); na ujenzi wa njia ya kilomita tatu (3) ya msongo wa kV 132 hadi Gongo la Mboto. Gharama za mradi ni **Dola za Marekani milioni 183** na hadi sasa Serikali imetoa **Dola za Marekani milioni 168**, sawa na **Shilingi bilioni 290.64.** Mradi huu unatarajiwa kukamilika Mwezi Agosti, 2015.

20. Mheshimiwa Spika, kutokana na kukua kwa kasi ya mahitaji ya umeme, katika Mwaka 2015/16, Serikali imeamua kuongeza mitambo mingine ya kuzalisha umeme kwa kiasi cha MW 185 katika Mradi wa Kinyerezi – I (***Kinyerezi I – Expansion***). Mitambo hiyo itasaidia kupunguza utegemezi wa mitambo ya kuzalisha umeme kwa kutumia nguvu za maji ambayo huathiriwa na ukame, pamoja na mafuta ambayo ni ghali. Kazi zitakazofanyika ni kukamilisha usanifu wa mradi wa MW 185 na kuajiri mshauri wa mradi. Fedha za ndani **Shilingi bilioni 40** zimetengwa katika Mwaka 2015/16 kwa ajili ya kuanza kutekeleza kazi hizo.

21. Mheshimiwa Spika, kuhusu **Mradi wa Kinyerezi II – MW 240**, Serikali katika Mwaka 2015/16 itaanza utekelezaji wa shughuli za awali za mradi huo ikiwemo ujenzi wa misingi, ambapo mitambo hiyo itafungwa. Gharama za mradi ni **Dola za Marekani milioni 344**, sawa na **Shilingi bilioni 564.16**. **Asilimia 85** ya gharama za Mradi zitatolewa na *Benki za Sumitomo Mitsui Banking Corporation (SMBC)* na *Japan Bank for International Cooperation (JBIC)* za Japani ikiwa ni mkopo. Aidha, **asilimia 15** zilizobaki zitagharamiwa na Serikali ambapo **Shilingi bilioni 6** zimetengwa kwa Mwaka 2015/16.

22. Mheshimiwa Spika, Mradi wa Rusumo – MW 80 unahusu ujenzi wa mtambo wa kuzalisha umeme kwa kutumia nguvu za maji. Mradi unatekelezwa kwa ushirikiano wa nchi za Tanzania, Rwanda na Burundi ambapo kila nchi itakuwa na fursa ya kupata MW 26.6. Katika Mwaka 2014/15, Serikali ilisaini makubaliano ya mkopo na Benki ya Dunia kwa ajili ya ujenzi wa kituo cha kuzalisha umeme. Serikali pia ilisaini makubaliano ya mkopo na Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) kwa ajili ya ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme ya msongo wa kV 220.

23. Mheshimiwa Spika, vilevile, tathmini ya eneo ambalo mkuza utapita kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya kusafirisha umeme kutoka Rusumo hadi Nyakanazi imeanza. Aidha, chombo maalum (*Special Purpose Vehicle*) cha kusimamia utekelezaji wa mradi huo kimeundwa. Gharama za mradi huo zinakadiriwa kuwa **Shilingi bilioni 164.**

24. Mheshimiwa Spika, Mradi wa Mtwara – MW 600 ni wa ujenzi wa mtambo wa kufua umeme kwa kutumia gesi asilia pamoja na ujenzi wa njia ya usafirishaji umeme wa msongo wa kV 400 kutoka Mtwara hadi Songea. Mradi huo utatekelezwa kwa njia ya ubia kati ya TANESCO na Kampuni ya Symbion Power Ltd. Kwa sasa Rasimu ya Taarifa ya Upembuzi Yakinifu ya mradi inaboreshwa kwa kuzingatia maoni ya

TANESCO. Katika Mwaka 2015/16 hatua za awali za utekelezaji wa mradi zitaanza.

25. Mheshimiwa Spika, Shirika la Madini la Taifa (STAMICO) na TANESCO wamepitia upya bei ya ununuzi wa umeme ambayo itawezesha **Mradi wa kufua umeme kwa kutumia Makaa ya Mawe Kiwira** kuendeshwa kwa faida. Aidha, STAMICO imekamilisha Tathmini ya Athari ya Mazingira na Kijamii (*Environmental and Social Impact Assessment – ESIA*) ya mradi wa MW 200 ambayo itawasilishwa Baraza la Taifa la Mazingira (NEMC) kwa ajili ya kupata kibali kabla ya kuanza kutekeleza mradi.

26. Mheshimiwa Spika, STAMICO pia iko kwenye hatua za mwisho za kumpata mbia kwa ajili ya kuendeleza mradi wa Kiwira kwa ajili ya kuzalisha MW 200 za umeme. Gharama za mradi huo zinakadiriwa kuwa **Dola za Marekani milioni 500**. Katika Mwaka 2015/16 kazi zitakazofanyika ni pamoja na kumpata mshauri kwa ajili ya kufanya tathmini ya fidia kwa watakaopisha mradi wa usafirishaji umeme wa njia ya msongo wa kV 400 kutoka Kiwira hadi Mwakibete (Uyole), ambapo **Shilingi bilioni 2** zimetengwa kwa ajili hiyo.

(iii) Miradi ya Usafirishaji Umeme

- 27. *Mheshimiwa Spika, Mradi wa Iringa – Shinyanga kV 400 (backbone):*** mradi huu unahusu ujenzi wa njia ya umeme wa msongo wa kV 400 kutoka Iringa hadi Shinyanga na upanuzi wa vituo vikuu vya kupozea umeme wa gridi kV 400/220 katika miji ya Iringa, Dodoma, Singida na Shinyanga.
- 28. *Mheshimiwa Spika,*** katika Mwaka 2014/15 Serikali imekamilisha malipo ya fidia kwa wananchi walioathiriwa na mradi. Wakandarasi wa mradi wapo katika sehemu (*lot*) nne (4) kama ifuatavyo: Sehemu ya Kwanza kutoka Iringa hadi Dodoma inajengwa na Kampuni ya KEC International Limited ya India; Sehemu ya Pili ni kutoka Dodoma hadi Singida inajengwa na Kampuni ya Jyoti Structures Limited ya India; Sehemu ya Tatu inajengwa na KEC International Limited ya India; na Sehemu ya Nne inahusisha ujenzi wa vituo vinne vya kupozea umeme katika maeneo ya Iringa, Dodoma, Singida na Shinyanga vinavyojengwa na Kampuni za M/S GSE & C na Hyosung za kutoka Korea Kusini. Wakandarasi wako katika maeneo husika ya mradi na utekelezaji umefikia **asilimia 45**.
- 29. *Mheshimiwa Spika,*** katika Mwaka 2015/16, kazi zitakazoendelea ni pamoja na: upanuzi wa vituo vya kupozea umeme; usimikaji wa nguzo;

na utandazaji wa nyaya za kupitisha umeme. Mradi huo unagharamiwa kwa mkopo kutoka Benki ya Dunia (WB), Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Shirika la Maendeleo la Japan (JICA), Benki ya Uwekezaji ya Ulaya (EIB) na Shirika la Maendeleo la Korea (EDCF). Gharama za mradi ni **Dola za Marekani milioni 224**, sawa na **Shilingi bilioni 387.5**.

30. Mheshimiwa Spika, Mradi wa Makambako – Songea kV 220 ni moja ya mradi muhimu wa kuunganisha Gridi ya Taifa na mikoa ya kusini. Kampuni ya *Isolux* ya Hispania imekamilisha usanifu kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya kusambaza umeme na kuunganisha wateja. Pia, Shirika la Maendeleo na Ushirikiano wa Kimataifa la Sweden (Sida) limetoa kibali (*No Objection*) kwa ajili ya ujenzi wa njia ya usafirishaji umeme wa kV 220.

31. Mheshimiwa Spika, Serikali pia imekamilisha ulipaji wa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi, ambapo **Shilingi bilioni 4.07** zimelipwa kwa wananchi 1,042 kati ya 1,063 katika Mkoa wa Njombe. Pia, Serikali imelipa fidia ya **Shilingi bilioni 2.59** kwa wananchi 767 kati ya 770 wa Mkoa wa Ruvuma. Wananchi wachache (24) wa mikoa hiyo hawajalipwa kutokana na kutokukamilisha vielelezo vyao.

32. Mheshimiwa Spika, mradi huu unagharamiwa kwa msaada wa Serikali ya Sweden kupitia Shirika lake la Sida kwa kiasi cha **Krona za Sweden milioni 500**, sawa na **Shilingi bilioni 112**. Serikali pia itachangia **Dola za Marekani milioni 20**, sawa na takriban **Shilingi bilioni 34**. Hata hivyo, mradi huo haukuanza kutekelezwa kama ilivyopangwa kutokana na kuchelewa kukamilika kwa majadiliano ya makubaliano ya mkopo kati ya Serikali ya Tanzania na Benki ya Sweden ya AB-SEK. Hivyo, utekelezaji wa mradi utaanza Mwaka 2015/16.

33. Mheshimiwa Spika, Mradi wa North – West Grid kV 400 unahusu ujenzi wa njia ya umeme kutoka Mbeya – Sumbawanga – Mpanda – Kigoma – Nyakanazi yenye urefu wa kilomita 1,148. Mradi huu utatekelezwa katika awamu tatu kama ifuatavyo: awamu ya kwanza (**Mbeya – Sumbawanga**) itahusisha ujenzi wa njia ya umeme wa msongo wa kV 400 yenye urefu wa kilomita 340 kutoka Mbeya hadi Sumbawanga, na vituo vikubwa vipya vya kupozea umeme vya Uyole – Mbeya na Sumbawanga.

34. Mheshimiwa Spika, kazi ya upimaji wa njia ya umeme imekamilika na Mshauri amepatikana kwa ajili ya usanifu (*upgrading*) wa njia ya msongo wa kV 220 ili kuwiana na mahitaji ya sasa ya kujenga njia ya msongo wa kV 400 kwa awamu ya kwanza ya mradi. Gharama za mradi wa *North*

– *West Grid* ni **Dola za Marekani milioni 664**, ambapo awamu ya kwanza itagharimu **Dola za Marekani milioni 136.25**.

35. *Mheshimiwa Spika*, ili kuunganisha Mradi wa North – West Grid na mikoa ya Kanda ya Ziwa Viktoria, Serikali pia inatekeleza mradi wa ***Geita – Nyakanazi***. Mradi huo unahusu: ujenzi wa njia ya umeme ya msongo wa kV 220 yenye urefu wa kilomita 133; ujenzi wa kituo cha kupozea umeme cha Nyakanazi chenye uwezo wa MVA 20, kV 220/33; upanuzi wa kituo cha kupozea umeme cha Geita pamoja na usambazaji wa umeme kwenye vijiji vinavyopitiwa na mradi huo. Gharama za mradi wa Geita – Nyakanazi ni **Shilingi bilioni 81.48**.

36. *Mheshimiwa Spika*, kazi zilizopangwa kufanyika katika Mwaka 2015/16 ni: kukamilisha upembuzi yakinifu; kufanya tathmini ya mazingira; kulipa fidia kwa watakaopisha mradi; kupata mkandarasi wa ujenzi wa mradi; na kuanza ujenzi. Mradi unagharamiwa na Shirika la Maendeleo la Ufaransa (AFD) na Umoja wa Ulaya (EU), ambapo fedha za nje **Shilingi bilioni 4.6** zimetengwa kutekeleza kazi hizo.

37. *Mheshimiwa Spika*, katika jitihada za kuongeza njia za usafirishaji umeme ambazo zinaunganishwa na Mradi wa North – West Grid, Serikali pia inatekeleza ***Mradi wa Bulyanhulu***

– **Geita kV 220.** Kazi zitakazofanyika Mwaka 2015/16 ni: kukamilisha Tathmini ya Athari za Kijamii na Kimazingira; na kufanya upembuzi yakinifu. Mradi unagharamiwa na Benki ya Kiarabu kwa Maendeleo ya Afrika (BADEA) kwa mkopo wenye thamani ya **Shilingi bilioni 41.**

38. Mheshimiwa Spika, mradi mwingine unaosimamiwa na Serikali ni **North – East Grid,** ambao unahusisha ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme yenye urefu wa kilomita 664 na msongo wa kV 400. Njia hiyo itajengwa kutoka Kinyerezi (Dar es Salaam) kupitia Chalinze (Pwani) na Segera (Tanga) hadi Arusha. Mradi pia utahusisha ujenzi wa vituo vikubwa vya kupozea umeme vitakavyojengwa Bagamoyo, Chalinze, Segera na Tanga. Kazi za kutathmini Athari za Kijamii na Kimazingira na upimaji wa awali wa ardhi katika sehemu za Dar es Salaam (Kinyerezi) hadi Chalinze zimekamilika.

39. Mheshimiwa Spika, kazi ya ulipaji fidia kwa watakaopisha mradi katika awamu ya kwanza ya Dar es Salaam (Kinyerezi) hadi Chalinze na kazi ya tathmini ya fidia kwa wananchi watakaopisha mradi kwa sehemu iliyobaki zitaanza Mwaka 2015/16. Kazi nyingine itakayofanyika ni kumpata mshauri mwelekezi kwa ajili ya kusimamia ujenzi na utekelezaji wa mradi. Mradi huo unagharamiwa kwa mkopo wa **Dola za Marekani milioni 693** kutoka Benki ya EXIM ya China.

40. Mheshimiwa Spika, ili kuwa na umeme wa uhakika nchini na kuwezesha biashara ya umeme nje ya nchi, Serikali inashiriki katika programu na miradi mbalimbali ya kikanda. Miongoni mwa miradi inayotekelezwa ni ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme wa msongo wa kV 400 kutoka Zambia kupitia Tanzania hadi Kenya (*ZTK Interconnector*). Kwa upande wa Tanzania, Serikali inatekeleza mradi wa ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme wa msongo wa kV 400 yenye urefu wa kilomita 414 kutoka Singida kupitia Arusha hadi Namanga.

41. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15 majadiliano ya mkopo kati ya Serikali, Benki ya Maendeleo ya Afrika na Serikali ya Japani kupitia Shirika lake la maendeleo la JICA yalikamilika. Aidha, TANESCO na Kampuni ya Kusafirisha Umeme ya Kenya (KETRACO) wamekamilisha uandaaji wa zabuni kwa ajili ya kumpata mshauri wa mradi. Gharama ya sehemu hii ya mradi ni **Dola za Marekani milioni 258.82.**

42. Mheshimiwa Spika, kazi zilizopangwa kufanyika Mwaka 2015/16 ni: kukamilisha tathmini ya mali na kulipa fidia kwa wananchi watakaopisha mradi; kuajiri mshauri wa mradi na wakandarasi wa ujenzi wa vituo na njia ya umeme; na kuanza maandalizi ya usambazaji umeme kwa vijiji vilivyopo kando kando ya

njia ya umeme. Mradi unagharamiwa kwa mkopo kutoka AfDB na JICA. Katika Bajeti ya Mwaka 2015/16, jumla ya **Shilingi bilioni 1.5** zimetengwa kwa ajili ya kutekeleza kazi hizo.

- 43. Mheshimiwa Spika**, sehemu nyingine ya mradi wa ZTK inayotekelezwa kwa upande wa Tanzania ni ujenzi wa njia ya kusafirisha umeme wa msongo wa kV 400 yenye urefu wa kilomita 292 kutoka Iringa hadi Mbeya. Kazi ya upembuzi yakinifu imekamilika na gharama za mradi ni **Dola za Marekani milioni 182.54**.

(iv) Miradi ya Usambazaji Umeme

- 44. Mheshimiwa Spika**, Serikali iliendelea kusimamia uboreshaji wa miundombinu ya umeme katika Jiji la Dar es Salaam. Shughuli zilizofanyika ni pamoja na: kupatikana kwa vibali vya kupitisha njia za umeme kutoka TANROADS, Dar es Salaam Institute of Technology (DIT), Mahakama ya Kisutu na Manispaa ya Ilala. Vifaa vya kutekeleza mradi vikiwemo vipozea umeme viwili vyenye uwezo wa MVA 50 kila moja, *Supervisory Control and Data Acquisition (SCADA)*, nyaya (*cables*) za kupitisha umeme chini ya ardhi na *switch gears* tayari vimewasili Dar es Salaam na ufungaji wa vifaa hivyo unaendelea. Jumla ya **Shilingi bilioni 1.2** zimetengwa kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huo na zitatolewa na Serikali ya Finland.

45. Mheshimiwa Spika, shughuli nyingine iliyofanyika ni kukamilika kwa ujenzi wa kituo cha Ilala na kuanza ujenzi wa kituo cha Sokoine chini ya **Mradi wa Electricity V**. Mradi huo pia unatekelezwa katika Wilaya za Kwimba, Magu, Misungwi, Sengerema, Mbogwe na Bukombe, ambapo kazi ya kuwaunganishia umeme wateja inaendelea. Katika Mwaka 2015/16, kazi ya ukarabati wa vituo vya kupozea umeme itakamilishwa na kuendelea kuunganisha wateja kwenye maeneo husika. Mradi huu unagharamiwa kwa mkopo wa masharti nafuu wa **Dola za Marekani milioni 45** kutoka AfDB. **Shilingi bilioni 1.25** zimetengwa kwa ajili ya kukamilisha kazi hizi.

46. Mheshimiwa Spika, Serikali pia inatekeleza **Mradi wa Kuboresha Upatikanaji Umeme katika Miji ya Ngara, Biharamulo na Mpanda (ORIO)** kwa ushirikiano kati ya Serikali ya Tanzania na Serikali ya Ufalme wa Uholanzi. Serikali ya Ufalme wa Uholanzi imeidhinisha msaada wa **Shilingi bilioni 22** kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huo ambao lengo lake ni kuongeza uzalishaji na usambazaji umeme katika wilaya husika. Aidha, Serikali imetoa **Shilingi bilioni 10.5** kati ya **Shilingi bilioni 22** kwa ajili ya kuanza utekelezaji wa mradi. Mradi huo haukuweza kutekelezwa kwa wakati kutokana na changamoto za upatikanaji wa fedha kwa upande wa Serikali.

(v) Miradi ya Umeme Vijijini

- 47. Mheshimiwa Spika,** Serikali imeendelea ***kutekeleza Ibara ya 63(c) ya Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya Mwaka 2010 – 2015*** inayoelekeza kuongeza idadi ya wananchi waliounganishiwa umeme mijini na vijijini. Katika kutekeleza azma hiyo, ***Awamu ya Pili ya Mradi Kabambe wa Kupeleka Umeme Vijijini chini ya Wakala wa Nishati Vijijini (REA – Turnkey Project Phase II)*** umeendelea kutekelezwa, ambapo Makao Makuu ya Wilaya za Busega, Chemba, Itilima, Kalambo, Kyerwa, Mkalama, Mlele na Nanyumbu zimefikishiwa umeme. Katika Mwaka 2014/15, jumla ya wateja 5,210 wameunganishiwa umeme kwenye wilaya hizo.
- 48. Mheshimiwa Spika,** mradi pia umewezesha upelekaji umeme katika maeneo mbalimbali nchini ambapo hadi kufikia Mwezi Aprili, 2015 wateja wapya waliounganishiwa umeme kupitia mradi huo wamefikia 8,078 katika mikoa ya Arusha (1,333); Dodoma (389); Geita (55); Iringa (73); Kagera (1,437); Katavi (73); Kilimanjaro (1,778); Lindi (114); Mtwara (213); Mara (315); Njombe (42); Simiyu (750); Singida (1,030) na Tanga (476). Idadi hii inafanya jumla ya wateja wote waliounganishiwa umeme chini ya miradi ya REA na TANESCO kuanzia Julai, 2014 hadi Aprili, 2015 kufikia 241,401. Idadi hiyo ni sawa na ongezeko la **asilimia 68** ikilinganishwa na wateja 143,113 waliounganishwa Mwaka 2013.

- 49. Mheshimiwa Spika,** Serikali kupitia REA imewezesha utekelezaji wa jumla ya miradi 52 ya kusambaza umeme katika Mikoa ya Lindi na Mtwara. Hadi kufikia Mwezi Machi, 2015 wateja 2,270 waliunganishiwa umeme. Kati ya hao wateja 1,038 ni wa Mkoa wa Lindi na wateja 1,232 ni wa Mkoa wa Mtwara. Miradi hiyo imegharimu Serikali jumla ya **Shilingi bilioni 6.1**.
- 50. Mheshimiwa Spika,** Serikali imeongeza wigo wa utekelezaji wa Awamu ya Pili ya Mradi Kabambe wa Kupeleka Umeme Vijijini kwa mikoa hiyo. REA kwa kushirikiana na TANESCO imefanya tathmini ya gharama za kutekeleza mradi wa kusambaza umeme katika vijiji vya Mikoa hiyo, pamoja na vijiji vilivyo kandokando ya bomba la gesi asilia kutoka Mtwara hadi Somanga Fungu, ambapo **Shilingi bilioni 48** zitahitajika. REA itaendelea kutekeleza miradi hiyo kupitia Kampuni ya Namis Corporate Ltd kwa Mkoa wa Mtwara na Kampuni ya OK Electrical and Electronics kwa upande wa Mkoa wa Lindi.
- 51. Mheshimiwa Spika,** katika Mwaka 2015/16, Serikali kupitia REA itaendelea kusimamia utekelezaji wa mradi. **Napenda kutumia nafasi hii kuwahimiza Waheshimiwa Wabunge na viongozi walioko kwenye maeneo husika kuwahamasisha wananchi kuunganishiwa umeme kwenye nyumba zao pamoja na kutumia umeme huo katika shughuli za**

kiuchumi na kijamii. Katika Mwaka 2015/16, **Shilingi bilioni 191.96** zimetengwa, kati ya fedha hizo, **Shilingi bilioni 21** zitatolewa na Shirika la Maendeleo la Norway (NORAD).

52. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15, Serikali iliendelea kutekeleza mradi wa usambazaji umeme nje ya gridi (*off-grid*) kupitia **Tanzania Energy Development and Access Expansion Project (TEDAP)**. Chini ya mradi huo, utekelezaji wa programu ya Awamu ya Kwanza ya *Sustainable Solar Market Packages – I (SSMP – I)* katika Wilaya ya Sumbawanga Vijijini (Rukwa) umekamilika.

53. Mheshimiwa Spika, mradi umewezesha kufungwa jumla ya mifumo 285 kwenye maeneo ya huduma za kijamii ambazo ni zahanati 35, shule za sekondari 9, vituo vya afya 6, nyumba za walimu na watumishi wa afya 71, vituo vya polisi pamoja na taa za barabarani 240. Kupitia TEDAP mifumo ya umeme wa jua imefungwa katika vituo (*centres*) 50 vya huduma za jamii ambazo ni shule, zahanati, vituo vya afya na nyumba za watumishi katika Wilaya za Tarime, Bunda na Chemba.

54. Mheshimiwa Spika, baada ya kukamilika kwa *SSMP – I*, REA imekamilisha taratibu za kuwapata wakandarasi wa kutekeleza awamu ya pili ya mradi huo (*SSMP – II*). Wakandarasi hao ni

Kampuni za Rex Investment Ltd. na Sinotec Co. Ltd., ambao watatekeleza mradi katika Wilaya nane (8) za mikoa mitano (5) ambayo ni Geita (Bukombe), Kagera (Biharamulo na Chato), Kigoma (Kibondo na Kasulu), Ruvuma (Tunduru na Namtumbo) na Tabora (Sikonge).

55. Mheshimiwa Spika, mradi huo utawezesha jumla ya mifumo 596 kufungwa kwenye huduma za kijamii ambazo ni zahanati 165, vituo vya afya 18, hospitali moja (1), shule za sekondari 97, vituo vya polisi 17, nyumba za wafanyakazi 924 na taa za barabarani 2,260 kwenye vijiji 455. Ufungaji wa mifumo ya awali utanza Mwaka 2015/16.

56. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15, Serikali iliahidi kufunga makontena 14 ya jenereta za Umeme wa Jua (*Photovoltaic Generators*). Ahadi hiyo imetekelezwa, ambapo makontena hayo yamefungwa katika vijiji 10 kwenye Wilaya za Kongwa (Dodoma), Mlele (Katavi) na Uyui (Tabora). Kupitia mradi huo, mifumo ya umeme wa jua imefungwa kwenye nyumba za makazi 812, nyumba za ibada 27, shule sita (6), zahanati nane (8) na taa za barabarani 200.

Uboreshaji wa Sekta Ndogo ya Umeme

- 57. Mheshimiwa Spika,** Mwezi Juni, 2014 Serikali iliidhinisha Mkakati na Mwelekeo wa Kuboresha Sekta Ndogo ya Umeme ya Mwaka 2014 – 2025 (*Electricity Supply Industry Reform Strategy and Roadmap*). Mkakati huo utatekelezwa kwa vipindi vya muda mfupi, kati na mrefu kwa kushirikiana na wadau mbalimbali ikiwemo sekta binafsi. Utekelezaji wa mkakati huo unaendelea, ambapo ukusanyaji wa mapato ya TANESCO umeongezeka kutoka **Shilingi bilioni 893.3** Mwaka 2013 hadi kufikia **Shilingi trilioni 1.14**, sawa na ongezeko la **asilimia 22**. Shirika pia limegatua madaraka ya ununuzi wa baadhi ya vifaa kutoka Makao Makuu kwenda Ofisi za Kanda ili kuboresha utoaji huduma.
- 58. Mheshimiwa Spika,** kazi nyingine iliyofanyika ni kuandaa Rasimu ya Mikataba Kifani ya Kuuziana Umeme (*Model Power Purchase Agreements*). Mikataba hiyo inahusisha vyanzo vya uzalishaji umeme kutokana na nguvu ya maji, gesi asilia, makaa ya mawe, upepo, jua na mafuta. Lengo la mikataba hiyo ni kupunguza muda wa majadiliano kati ya wazalishaji umeme (*power producers*) na wanunuzi wa umeme (*off-takers*) na hivyo kuharakisha taratibu za uwekezaji katika sekta.

59. Mheshimiwa Spika, kazi zitakazofanyika Mwaka 2015/16 ni pamoja na: kuendelea kuboresha hali ya kifedha na kiutendaji wa TANESCO; kuongeza uwekezaji katika Sekta Ndogo ya Umeme kwa kushirikisha sekta binafsi; kuongeza uunganishaji wateja wapya katika maeneo ya mijini na vijijini; na kujenga uwezo wa kiutendaji kwa watumishi katika Sekta Ndogo ya Umeme.

Uendelezaji wa Miradi Midogo ya Umeme

60. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kusaidia wawekezaji wadogo kuyatambua maeneo yaliyo na vyanzo vya kuzalisha umeme nchini kwa miradi isiyozidi MW 10. Kwa sasa uwezo wa uzalishaji umeme kutoka miradi midogo ni MW 16. Kuanzia Mwezi Julai, 2014 hadi Aprili, 2015 EWURA imetoa leseni za awali (*provisional license*) kwa kampuni tatu (3) zitakazozalisha jumla ya MW 12.6. Kampuni hizo ni Bwelui (Ileje, Mbeya) – MW 4.7, Ulaya (Sumbawanga, Rukwa) – MW 2.9 na Twiga Cement (Kinondoni, Dar es Salaam) – MW 5. Serikali itaendelea kuhamasisha wawekezaji katika miradi midogo ya kuzalisha umeme ili kuongeza kasi ya kuwapatia huduma ya umeme wananchi wengi zaidi, hususan maeneo ya vijijini.

SEKTA NDOGO YA NISHATI JADIDIFU

- 61. Mheshimiwa Spika,** Serikali kupitia msaada wa *European Union Energy Initiative Partnership Dialogue Facility* imeandaa Mkakati wa Kitaifa wa Nishati ya Tungamotaka (*Biomass Energy Strategy*) na Mpango Kazi. Lengo la mkakati huo ni kuhamasisha matumizi bora na endelevu ya tungamotaka nchini. Aidha, kupitia Programu ya Kitaifa ya Uendelezaji Bayogesi (*Tanzania Domestic Biogas Programme*), Serikali kupitia Kituo cha Zana za Kilimo na Teknolojia Vijijini (CARMATEC) ilijenga mitambo 12,000 katika mikoa 22 ya Tanzania Bara.
- 62. Mheshimiwa Spika,** ujenzi wa mitambo hiyo, ni ongezeko la **asilimia 33** kutoka mitambo 9,000 iliyokuwepo Mwaka 2013/14. Vilevile, mitambo 50 ya mfano ya bayogesi ilijengwa katika Wilaya za Tarime na Serengeti. Katika Mwaka 2015/16, kupitia Programu ya Kitaifa ya Uendelezaji Bayogesi, Serikali itaendelea kutekeleza Awamu ya Pili ya Programu hiyo kwa kujenga mitambo 20,700 ifikapo Mwaka 2017.
- 63. Mheshimiwa Spika,** Serikali kupitia Wizara ya Nishati na Madini iliendelea kuhamasisha uendelezaji wa nishati ya upepo kwa ajili ya kuzalisha umeme katika maeneo mbalimbali nchini yakiwemo Makambako (Njombe) na Kititimo (Singida). Kampuni zilizoonesha nia ya

kuwekeza ni pamoja na Geowind Power, Wind East Africa Ltd. na Sino-Tan Renewable Energy Ltd. Kampuni hizo zinatarajiwa kuwekeza katika miradi yenye uwezo wa kuzalisha umeme kati ya MW 50 na MW 200. Majadiliano kati ya TANESCO na Kampuni husika yanatarajiwa kukamilika katika Mwaka 2015/16.

64. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuhamasisha uwekezaji katika nishati ya jotoardhi (*Geothermal*) kupitia mikutano na makongamano nje na ndani ya nchi. Tanzania ilikuwa mwenyeji wa Kongamano la Tano la Jotoardhi katika Kanda ya Afrika Mashariki lililofanyika kuanzia tarehe 27 Oktoba hadi tarehe 4 Novemba, 2014 Jijini Arusha.

65. Mheshimiwa Spika, kongamano hilo lilifunguliwa rasmi na Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Gharib Mohammed Bilal na washiriki takriban 600 kutoka sehemu mbalimbali duniani walihudhuria. Kongamano hilo limesaidia kuitangaza Tanzania kuhusu masuala ya jotoardhi pamoja na kubadilishana uzoefu. Katika kipindi cha Mwaka 2015/16, Serikali kupitia Tanzania Geothermal Development Company (TGDC) itaendelea na maandalizi ya utekelezaji wa miradi ya jotoardhi.

Matumizi Bora ya Nishati

- 66. *Mheshimiwa Spika***, Serikali kwa kushirikiana na Sida, Taasisi ya Serikali ya Ujerumani (GIZ) na Taasisi ya Maendeleo ya Korea Kusini (KEMCO) iliandaa Mpango wa Matumizi Bora ya Nishati (*Energy Efficiency Programme*). Mpango huo unahusu Viwango vya Matumizi Bora ya Nishati (*Energy Efficiency Standards*), *Labelling and Code of Practice* na Ukaguzi wa Nishati (*Energy Audit*).
- 67. *Mheshimiwa Spika***, TANESCO pia inaendelea na juhudi za kupunguza upotevu wa umeme ambao kwa sasa umefikia **asilimia 19** pamoja na kusimamia matumizi ya umeme (*Demand Side Management*). Katika Mwaka 2015/16 Serikali itaendelea kuhamasisha matumizi bora ya nishati ikiwemo kupunguza upotevu wa umeme.

SEKTA NDOGO YA MAFUTA NA GESI

- 68. *Mheshimiwa Spika***, katika Mwaka 2014/15 shughuli za utafutaji ziliendelea katika maeneo mbalimbali nchini. Kutokana na shughuli hizo kiasi cha gesi asilia kilichogunduliwa nchini kimeongezeka kutoka **futi za ujazo trilioni (TCF) 46.5 Mwezi Juni, 2014 hadi 55.08 Mwezi Aprili, 2015** sawa na ongezeko la **asilimia 18**. Gesi hiyo iligunduliwa katika visima vifuatavyo: Giligilani – 1 (TCF 1.7), Mdalasini – 1 (TCF 1.8) na Piri – 1 (TCF 3), vilivyochorongwa na Kampuni

za Statoil na Exxon Mobil; Taachui – 1(TCF 1) na Kamba – 1 (TCF 1.03) vilivyochorongwa na Kampuni za BG na Ophir.

69. Mheshimiwa Spika, Kampuni ya Dodsai imegundua gesi asilia katika kisima cha Mambakofi – 1 kwenye Kitalu cha Ruvu, ambapo tathmini ya kiasi cha gesi asilia kilichogunduliwa katika eneo hilo inaendelea. Katika Mwaka 2015/16 Serikali itaendelea kusimamia na kuhamasisha shughuli za utafutaji mafuta na gesi asilia nchini. Aidha, baada ya TPDC kupewa jukumu la kuendeleza vitalu Na. 4 – 1B na 4 – 1C itaendelea na kazi ya kutathmini takwimu za mitetemo.

70. Mheshimiwa Spika, shughuli za utafutaji mafuta katika maeneo ya mipakani, hususan kitalu cha kusini mwa Ziwa Tanganyika zinaendelea. Ili kuhakikisha shughuli za utafutaji katika maeneo ya mipakani zinafanyika kwa amani, Serikali imeendelea na majadiliano na nchi za Burundi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (DRC), Malawi, Msumbiji na Zambia kwa lengo la kuweka mipaka katika Ziwa Tanganyika na Ziwa Nyasa.

71. Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia TPDC imeanza majadiliano na Kampuni ya Taifa ya Mafuta ya Msumbiji (NIP) kwa lengo la kufanya kwa pamoja tafiti za jiolojia maeneo ya mipakani.

Katika Mwaka 2015/16, Serikali itaendelea kuratibu majadiliano na nchi jirani kuhusu shughuli za utafutaji mafuta na gesi asilia mipakani.

Miundombinu ya Kusafisha na Kusafirisha Gesi Asilia

72. Mheshimiwa Spika, ujenzi wa Bomba la Gesi Asilia kutoka Mtwara kupitia Lindi hadi Dar es Salaam umekamilika. Aidha, ujenzi wa mitambo ya kusafisha gesi asilia katika eneo la Madimba, Mtwara umefikia **asilimia 99** na mitambo ya Songo Songo, Lindi umefikia **asilimia 97**. Vilevile, ujenzi wa nyumba 16 zenye uwezo wa kuhudumia wafanyakazi 86 katika maeneo ya Madimba na Songo Songo umekamilika.

73. Mheshimiwa Spika, mitambo na bomba hilo vitaanza kufanya kazi rasmi (*Commercial Operational Date*) Mwezi Septemba, 2015. ***Haya ni matokeo ya utekelezaji wa miongoni mwa miradi iliyoainishwa kwenye Mpango wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2011/12 – 2015/16)***. Matumizi ya gesi asilia yatachochea ukuaji wa viwanda, utunzaji wa mazingira kwa kupunguza matumizi ya kuni na mkaa, kuongeza ajira na hatimaye kuleta maendeleo ya uchumi na kijamii kwa ujumla.

Miundombinu ya Usambazaji wa Gesi Asilia

74. Mheshimiwa Spika, kazi za upembuzi yakinifu, Tathmini ya Athari ya Mazingira na usanifu wa miundombinu ya kuunganisha gesi asilia kwenye mitambo ya kuzalisha umeme na Kiwanda cha Saruji (Wazo Hill) zimekamilika. Aidha, Rasimu za Taarifa za Upembuzi Yakinifu na Tathmini ya Athari ya Mazingira kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya kusambaza gesi asilia katika miji ya Mtwara, Lindi na Kilwa zimeandaliwa. Katika Mwaka 2015/16, kazi ya ujenzi wa miundombinu kwa awamu ya kwanza itahusisha kuwaunganisha wateja wakubwa wakiwemo TANESCO na IPTL. Fedha zilizotengwa kwa ajili ya kutekeleza kazi hiyo ni **Shilingi bilioni 25.**

Hifadhi ya Taifa ya Mafuta

75. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15 Serikali ilikamilisha maandalizi ya Kanuni za Uratibu wa Hifadhi ya Taifa ya Mafuta (*National Strategic Petroleum Reserve Regulations, 2014*) kwa kutangaza kwenye Gazeti la Serikali Na. 233 ya tarehe 11 Julai, 2014. Serikali kupitia TPDC pia imekamilisha majadiliano na Kampuni ya *Oman Trading International* (OTI) kwa ajili ya kuiuzia TPDC mafuta yatakayotumika kwenye Hifadhi ya Taifa ya Mafuta. Aidha, EWURA inakamilisha maandalizi ya Kanuni zitakazotumika kukokotoa bei ya mafuta kutoka kwenye Hifadhi ya Taifa. Baada ya kukamilisha taratibu zote, uendeshaji wa hifadhi hiyo utanza Mwaka 2015/16.

Uanzishwaji wa Kampuni Tanzu za TPDC

76. *Mheshimiwa Spika*, Mwezi Septemba, 2014 TPDC ilianzisha Kampuni Tanzu za GASCO na COPEC. Kampuni hizo zimeanza kutekeleza majukumu yake baada ya Kaimu Meneja Wakuu kuteuliwa. Kampuni ya GASCO itahusika na usimamizi wa miundombinu ya gesi asilia ikiwemo mitambo ya kusafisha gesi asilia ya Madimba (Mtwara) na Songo Songo (Lindi) pamoja na bomba la kusafirisha gesi asilia kutoka Mtwara na Lindi hadi Dar es Salaam. Kampuni ya COPEC itakuwa na jukumu la kusimamia Hifadhi ya Mafuta ya Taifa na kushiriki katika biashara ya mafuta nchini.

77. *Mheshimiwa Spika*, Kampuni ya COPEC imekamilisha uaandaji wa usanifu wa vituo saba (7) vya mafuta (*Petrol stations*). Vituo hivyo ni Geita mkoani Geita, Makuyuni (Arusha), Muheza na Segera (Tanga), Musoma na Tarime (Mara) na Singida mkoani Singida. Kazi ya ukarabati na ujenzi wa vituo hivyo itaanza Mwaka 2015/16. Kukamilika kwa vituo hivyo kutaimarisha upatikanaji wa mafuta na ushindani wa kibiashara katika maeneo husika.

Hisa za Serikali katika Kampuni za TIPER, Puma Energy Tanzania Ltd na TAZAMA

- 78. Mheshimiwa Spika**, baada ya hesabu za Mwaka 2013 kukamilika, TIPER ilitoa gawio la **Shilingi bilioni 1.27** kwa Serikali kutokana na umiliki wa hisa **asilimia 50**. Vilevile, Serikali inamiliki hisa **asilimia 50** katika Kampuni ya Puma Energy Tanzania Ltd na imepata gawio la **Shilingi bilioni 3.28** za Mwaka 2013. Aidha, Serikali haijapata gawio kutokana na hisa **asilimia 30** inazomiliki katika Kampuni ya TAZAMA. Katika Mwaka 2015/16, Serikali itapata gawio baada kampuni hizo kukamilisha hesabu za Mwaka 2014.

Shughuli za Udhibiti wa Mafuta

- 79. Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia *Petroleum Importation Coordinator Limited (PICL)* iliendelea kusimamia Mfumo wa Uagizaji wa Mafuta kwa Pamoja (*Bulk Procurement System – BPS*). Aidha, EWURA imeendelea kudhibiti na kuhakikisha upatikanaji wa bidhaa za petroli nchini. Katika kipindi cha Januari hadi Desemba, 2014 jumla ya **lita bilioni 4.41** za aina mbalimbali za mafuta ziliingizwa kupitia Bandari ya Dar es Salaam. Kati ya kiasi hicho, **lita bilioni 2.8** sawa na **asilimia 65** zilikuwa ni kwa ajili ya matumizi ya ndani na **lita bilioni 1.56** sawa na **asilimia 35** zilikuwa ni kwa ajili ya nchi jirani. Aidha, uagizaji wa mafuta kwa Mwaka 2014 kupitia Bandari ya Dar es Salaam umepungua kwa **asilimia 6**

ikilinganishwa na **lita bilioni 4.68** zilizoingizwa nchini Mwaka 2013.

80. Mheshimiwa spika, katika Mwaka 2014/15, EWURA iliendelea kusimamia bei za mafuta katika soko la ndani ili kuhakikisha bei hizo zinaendana na mabadiliko katika soko la dunia na kuwianisha thamani ya Shilingi ya Tanzania na Dola ya Marekani. Bei ya mafuta ghafi katika soko la dunia ilishuka kutoka **Dola za Marekani 109** kwa pipa Mwezi Julai, 2014 hadi **Dola za Marekani 64** kwa pipa Mwezi Desemba, 2014 sawa na punguzo la **asilimia 41**.

81. Mheshimiwa Spika, katika kipindi hicho bei ya mafuta yaliyosafishwa katika soko la dunia ilishuka kama ifuatavyo: petroli kutoka **Dola za Marekani 1,004** kwa tani hadi kufikia **Dola za Marekani 573**; dizeli kutoka **Dola za Marekani 825** kwa tani hadi **Dola za Marekani 551**; mafuta ya taa/ndege kutoka **Dola za Marekani 890** kwa tani hadi **Dola za Marekani 605**. Aidha, punguzo hilo la bei ya mafuta katika soko la dunia liliwezesha EWURA kupunguza bei ya umeme kwa wastani wa **asilimia 2.5**. Serikali kupitia EWURA iliendelea kuhakikisha kuwa, wananchi wananufaika na punguzo hilo la bei katika soko la dunia.

82. Mheshimiwa Spika, EWURA imeendelea kudhibiti ubora wa bidhaa za mafuta ya petroli nchini kwa kuwachukulia hatua za kisheria waliothibitika kuuza mafuta chini ya viwango vilivyowekwa. Aidha, ili kuimarisha udhibiti wa vilainishi vya mitambo (*lubricants*), Mamlaka hiyo imeanza kutoa leseni za biashara ya vilainishi na imetunga Kanuni kuhusu usimamizi wa bidhaa hiyo. EWURA itaendelea kuhakikisha ujenzi wa miundombinu na biashara ya mafuta ya petroli nchini vinazingatia usalama na utunzaji wa mazingira.

83. Mheshimiwa Spika, ili kuhakikisha kuwa wananchi wanapata huduma ya mafuta kwa njia salama hasa maeneo ya vijijini, EWURA imeandaa Kanuni kuhusu ujenzi wa vituo vya mafuta katika maeneo ya vijijini – *The Petroleum (Village and Township Retail Outlet Operations) Rules, 2014*. Kanuni hizo pamoja na mambo mengine zinaweka viwango tofauti vya ujenzi wa vituo vya kuuzia mafuta kati ya vijijini na mijini. Aidha, ili kuboresha usambazaji wa bidhaa za petroli hapa nchini, EWURA inaendelea na tathmini ya kuanzisha mfumo mpya wa usambazaji mafuta kwa kutumia magari (*mobile dispensers*) na vituo vidogo vinavyohamishika.

84. Mheshimiwa Spika, Serikali inafanya tathmini ya miundombinu ya kupokelea mafuta katika Bandari ya Tanga ili sehemu ya shehena ya

mafuta kupitia BPS yaweze kushushwa kwenye bandari hiyo. Mpango huo unalenga kuondoa utegemezi wa Bandari ya Dar es Salaam pekee, kuimarisha upatikanaji wa bidhaa za petroli nchini, kupunguza msongamano wa meli katika Bandari ya Dar es Salaam na gharama za usafirishaji. Katika Mwaka 2015/16, Serikali itaendelea kuboresha shughuli za udhibiti wa bidhaa za petroli na Mfumo wa Uagizaji wa Mafuta kwa Pamoja nchini ikiwemo kubadilisha muundo wa PICL.

Mradi wa Uzalishaji Mbolea kwa Kutumia Gesi Asilia

- 85. Mheshimiwa Spika,** TPDC imekamilisha taratibu za kumpata mwekezaji kwenye kiwanda cha mbolea kitakachojengwa Mkoani Mtwara. Baada ya uchambuzi wa zabuni, Kampuni ya Ferrostaal ya Ujerumani ilishinda. Mradi huo utatekelezwa kwa njia ya ubia, ambapo Kampuni ya Ferrostaal itamiliki **asilimia 60** na Serikali kupitia TPDC **asilimia 40**. Kiwanda hicho kitahitaji futi za ujazo milioni 104 za gesi asilia kwa siku ili kuzalisha takriban tani 4,000 za mbolea kwa siku, sawa na tani milioni 1.3 kwa mwaka. Katika Mwaka 2015/16, wabia wataendelea na maandalizi kwa ajili ya utekelezaji wa mradi.

Sera na Sheria katika Sekta ya Nishati

- 86. Mheshimiwa Spika,** katika Mwaka 2014/15, Serikali ilikamilisha mapitio ya Sera ya Taifa ya Nishati ya Mwaka 2003 na kuandaa Rasimu ya Sera ya Taifa ya Nishati ya Mwaka 2015. Pamoja na mambo mengine, Sera hiyo imeweka mkazo kuhusu: kuongeza uzalishaji umeme kutoka vyanzo mbalimbali ikiwemo nishati jadidifu; kuimarisha usimamizi wa shughuli za mafuta na gesi asilia; na kuongeza ushiriki wa Watanzania kwenye rasilimali hizo.
- 87. Mheshimiwa Spika,** Serikali pia imeandaa Rasimu ya Sheria ya Petroli ya Mwaka 2015 na Sheria ya Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali za Madini, Mafuta na Gesi Asilia Tanzania (*The Tanzania Extractive Industries Transparency and Accountability Act, 2015*). Lengo la kutunga na kuboresha Sera na Sheria hizo ni kuimarisha usimamizi katika Sekta ya Nishati. Katika Mwaka 2015/16, mikakati ya utekelezaji wa Sera husika itakamilishwa.

SEKTA YA MADINI

Mafanikio katika Sekta ya Madini

- 88. Mheshimiwa Spika,** katika Mwaka 2014/15, mafanikio yaliyopatikana katika Sekta ya Madini ni pamoja na: kuendelea kuvutia uwekezaji katika Sekta ya Madini ambapo wastani wa **Dola za Marekani milioni 460** ziliwekezwa ikiwa ni mtaji kutoka nje ya nchi; na kulipwa kwa ushuru wa huduma (*service levy*) jumla ya **Shilingi bilioni 4.1** kutoka kwa Kampuni za Madini za Acacia (iliyokuwa ikijulikana kwa jina la African Barrick Gold) na Geita Gold Mine ikiwa ni **asilimia 0.3** ya mapato (*turnover*) kwa Halmashauri husika.
- 89. Mheshimiwa Spika,** Wizara pia iliwezesha kununuliwa kwa mitambo miwili ya kuchoronga miamba (*drilling rigs*) itakayotumika katika utafiti wa jiolojia kwenye maeneo ya wachimbaji wadogo; kukamilika kwa **asilimia 92** ya uchoraji wa ramani za upatikanaji wa madini katika nchi kavu ya Tanzania Bara; na kutengwa kwa maeneo sita (6) kwa ajili ya wachimbaji wadogo ambayo ni Buzwagi (Kahama), Ibologelo (Igunga), Kinamiyuba (Shinyanga) na Mumba, Selemi na Ukene (Nzega).
- 90. Mheshimiwa Spika,** mafanikio mengine ni: kuandaliwa kwa Mpango Kifani wa Utunzaji Mazingira (*Model Environmental Protection Plan -*

EPP) kwa ajili ya wachimbaji wadogo; kupatikana kwa majengo ya kudumu ya Ofisi za Madini za Moshi, Bariadi, Njombe, Tabora, Kigoma, Nachingwea na Songea; kulipwa Serikalini jumla ya **Shilingi bilioni 415.23** ikiwa ni kodi na mrabaha kwa Mwaka 2014 ikilinganishwa na **Shilingi bilioni 327.35** zilizolipwa Mwaka 2013 na kampuni zinazomiliki migodi mikubwa; na kusajiliwa kwa maabara ya TMAA na Shirika la Viwango vya Kimataifa (*ISO/IEC 17025*) ili kutoa huduma za uchunguzi na utambuzi wa sampuli za madini.

- 91. *Mheshimiwa Spika***, katika Mwaka 2015/16, Serikali itaendelea kutekeleza vipaumbele katika Sekta ya Madini vikiwemo: kuimarisha makusanyo ya maduhuli yatokanayo na shughuli za madini; kuendeleza uchimbaji mdogo; kuboresha utoaji na usimamizi wa leseni za madini; kuimarisha usimamizi wa afya, usalama na utunzaji wa mazingira migodini; kuhamasisha shughuli za uongezaji thamani madini; na kuendelea kuboresha mazingira ya kazi katika Ofisi za Madini nchini.

Thamani ya Madini yaliyouzwa Nje ya Nchi

- 92. *Mheshimiwa Spika***, katika Mwaka 2014 jumla ya wakia milioni 1.27 za dhahabu, wakia 469,027 za fedha na ratili milioni 13.8 za shaba zilizalishwa na kusafirishwa nje ya nchi kutoka migodi mikubwa ya Biharamulo, Bulyanhulu,

Buzwagi, Geita, New Luika na North Mara. Jumla ya thamani ya madini hayo ni **Dola za Marekani bilioni 1.66** ikilinganishwa na **Dola za Marekani bilioni 1.79** kwa Mwaka 2013, sawa na pungufu kwa **asilimia 7.3**.

93. Mheshimiwa Spika, katika kipindi hicho, jumla ya karati 203,786 za almasi na karati milioni 3.8 za Tanzanite (*Grade A – I*) zilizalishwa na Migodi ya Mwadui na TanzaniteOne sawia katika Mwaka 2014 ikilinganishwa na karati 158,562 za almasi na karati milioni 3.2 za Tanzanite kutoka katika migodi hiyo Mwaka 2013. Mrabaha uliolipwa Serikalini na wamiliki wote wa migodi mikubwa nchini kwa Mwaka 2014 ni **Dola za Marekani milioni 70.16** ikilinganishwa na **Dola za Marekani milioni 72.90** zilizolipwa Mwaka 2013.

94. Mheshimiwa Spika, mauzo ya madini nje ya nchi na mrabaha uliolipwa Serikalini vilipungua kutokana na mdororo wa kiuchumi duniani. Kutokana na hali hiyo, bei za madini mbalimbali zilishuka katika soko la dunia, hususan dhahabu inayoongoza kuchimbwa hapa nchini. Kwa mfano, wastani wa bei ya dhahabu kwa Mwaka 2013 ilikuwa **Dola za Marekani 1,411** kwa wakia wakati wastani wa bei ya dhahabu Mwaka 2014 ilikuwa **Dola za Marekani 1,266** kwa wakia, sawa na bei kushuka kwa **asilimia 10**. Hali hii imeendelea kuathiri uwekezaji katika Sekta ya Madini. Katika Mwaka 2015/16,

Serikali itaendelea kuimarisha usimamizi wa shughuli za uzalishaji na biashara ya madini ili kuongeza mchango wa Sekta ya Madini katika maendeleo ya Taifa.

Kuimarisha Makusanyo ya Maduhuli yatokanayo na Madini

- 95. Mheshimiwa Spika,** Wizara iliendelea kufuatilia ukusanyaji wa maduhuli yatokanayo na shughuli za madini nchini ili kuhakikisha kuwa mapato stahiki yanalipwa Serikalini. Katika Mwaka 2014/15 Wizara ililenga kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 209.96** kutoka Sekta ya Madini. Hadi kufikia tarehe 20 Mei, 2015 jumla ya **Shilingi bilioni 137.55** zilikuwa zimekusanywa, sawa na **asilimia 65.5** ya lengo la makusanyo. Sababu za kushindwa kufikia lengo la makusanyo kwa kipindi husika ni pamoja na: kuendelea kushuka kwa bei ya madini katika soko la dunia, hususan dhahabu; na kushindwa kufunguliwa migodi mipya iliyotarajiwa kufunguliwa katika kipindi husika ikiwemo Migodi ya Buckreef na Busolwa.
- 96. Mheshimiwa Spika,** katika Mwaka 2015/16 Serikali inategemea kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 211.96** kutoka katika Sekta ya Madini. Ili kufikia lengo hilo, ukaguzi na usimamizi wa shughuli za Sekta ya Madini utaimarishwa ikiwa ni pamoja na kuhakikisha kuwa malipo stahiki ya ada na mrabaha wa madini yanalipwa na wachimbaji na wafanyabiashara wa madini nchini.

97. Mheshimiwa Spika, katika jitihada za kuzuia utoroshaji wa madini, Wizara imeanzisha mpango maalum wa kutoa motisha kwa watu watakaotoa taarifa zitakazoweza kukamatwa kwa watoroshaji madini; kuimarisha Ofisi za Madini kwa kuzipatia rasilimali zinazohitajika katika kufuatilia maduhuli kwenye maeneo ya uchimbaji; na kuongeza udhibiti na usimamizi wa sehemu za uzalishaji wa madini ya dhahabu, vito pamoja na madini ya ujenzi na ya viwandani.

Majadiliano na Kampuni za Madini

98. Mheshimiwa Spika, Wizara ya Nishati na Madini imekamilisha majadiliano na Kampuni zenye mikataba ya madini (MDAs), kuhusu ulipaji wa **asilimia 0.3** ya mapato (*turnover*) yakiwa ni ushuru wa huduma kwa Halmashauri husika badala ya **Dola za Marekani 200,000** kwa mwaka. Hivyo, Migodi ya Geita, Bulyanhulu, Buzwagi na North Mara imelipa jumla ya **Shilingi bilioni 4.1** kwa kipindi cha Mwezi Julai hadi Desemba, 2014.

99. Mheshimiwa Spika, kati ya fedha hizo, Mgodini wa Geita umelipa kiasi cha **Shilingi bilioni 1.65** kwa Halmashauri ya Mji wa Geita; Mgodini wa Bulyanhulu **Shilingi milioni 749.5** kwa Halmashauri ya Wilaya ya Msalala; Mgodini wa North Mara **Shilingi milioni 863.3** kwa Halmashauri ya Wilaya ya Tarime; na Mgodini wa Buzwagi **Shilingi milioni 843.2** kwa

Halmashauri ya Wilaya ya Kahama. Malipo hayo yataendelea kufanyika kila baada ya miezi sita (6). Katika Mwaka 2015/16, Serikali itaendelea kufuatilia kwa karibu matumizi ya fedha zitakazokuwa zinalipwa na migodi kwa Halmashauri husika ili zitekeleze miradi ya maendeleo kulingana na vipaumbele vya maeneo husika.

100. Mheshimiwa Spika, Wizara ilikamilisha majadiliano na Kampuni ya Acacia kuhusu ulipaji wa kodi ya mapato kwenye Migodi ya Bulyanhulu, Buzwagi na North Mara. Katika Mwaka 2015/16, Kampuni hiyo itaanza kulipa kodi ya mapato kwa migodi yake hapa nchini. Hatua hii itafanya migodi yote yenye MDAs kuwa walipaji wa kodi ya mapato. Serikali itaendelea kufuatilia kwa karibu utekelezaji wa makubaliano yaliyofanyika kati yake na Kampuni husika.

101. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwaka 2014/15 Serikali imekamilisha majadiliano na Kampuni ya Mantra kuhusu Mkataba wa Kuendeleza Uchimbaji wa Madini (MDA) ya Urani katika eneo la Mto Mkuju wilayani Namtumbo. Hata hivyo, kushuka kwa bei ya madini ya urani katika soko la dunia kumeathiri shughuli za utafutaji na uchimbaji wa madini hayo katika mradi wa Bahi unaotekelezwa na Kampuni ya Uranex na Mto Mkuju unaotekelezwa na Kampuni ya Mantra.

Kuendeleza Uchimbaji Mdogo wa Madini

- 102. Mheshimiwa Spika,** katika Mwaka 2014/15 Serikali imefanya tathmini katika maeneo 25 yaliyotengwa kwa ajili ya uchimbaji mdogo katika wilaya mbalimbali nchini. Maeneo hayo yana jumla ya ukubwa wa kilomita za mraba 2,047 na yana leseni 8,800 za uchimbaji mdogo wa madini. Tathmini hiyo imesaidia kubaini changamoto zinazotokana na utengaji wa maeneo ya wachimbaji wadogo na kubuni mbinu za kutatua changamoto hizo.
- 103. Mheshimiwa Spika,** Serikali ilitenga maeneo mapya sita (6) kwa ajili ya uchimbaji mdogo chini ya utaratibu wa ushirikiano kati ya Serikali na Kampuni kubwa za utafutaji na uchimbaji madini ambazo zilikubali kuachia baadhi ya maeneo. Maeneo hayo yana jumla ya hekta 22,970 na yapo Buzwagi, (Kahama), Ibologelo (Igunga), Kinamiyuba (Shinyanga) na Mumba, Selemi na Ukene (Nzega). Katika maeneo hayo, takriban leseni 2,297 zitapatikana ambazo zitatolewa kwa wachimbaji wadogo.
- 104. Mheshimiwa Spika,** kama ilivyoahidiwa na Serikali katika Hotuba ya Wizara ya Nishati na Madini ya Mwaka 2014/15, mitambo miwili (2) ya kuchoronga miamba imenunuliwa kwa ajili ya kuwezesha utambuzi wa mashapo katika maeneo ya wachimbaji wadogo. **Shughuli hizi**

ni katika kutekeleza Ibara ya 56 (d) ya Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya Mwaka 2010 - 2015.

105. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2015/16, Wizara itatenga maeneo yasiyopungua matano (5) kwa ajili ya uchimbaji mdogo baada ya kufanyiwa utafiti wa jiolojia ili kubaini mashapo yanayoweza kuchimbwa kwa faida na wachimbaji wadogo. Wizara itaendeleza huduma za ugani na utoaji wa mafunzo ya nadharia na vitendo kwa wachimbaji wadogo na Viongozi wa Wilaya wapatao 1,000 na kusambaza nakala 4,000 za mwongozo elekezi kwa wachimbaji wadogo. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na Kampuni za AngloGold Ashanti na Acacia zitaanzisha migodi ya mfano na mafunzo kwa wachimbaji wadogo wa dhahabu katika Wilaya za Geita na Tarime.

106. Mheshimiwa Spika, Serikali ilifanya tathmini ya utekelezaji wa mpango wa utoaji wa mikopo kwa wachimbaji wadogo. Tathmini hiyo imeonesha kuwa wachimbaji wadogo walio wengi wameshindwa kukidhi masharti ya kupata mikopo hiyo. Kutokana na hali hiyo, Serikali kupitia Wizara ya Nishati na Madini imeandaa utaratibu mpya wa utoaji ruzuku kwa wachimbaji wadogo kwa ajili ya ununuzi wa vifaa vya uchimbaji. Katika Mwaka 2015/16, Wizara itaendelea kuwawezesha wachimbaji wadogo kwa kutoa ruzuku, ambapo Serikali

imetenga **Shilingi bilioni 3** na Benki ya Dunia imekubali kutoa **Dola za Marekani milioni 3** kupitia Mradi wa Usimamizi Endelevu wa Rasilimali za Madini (SMMRP).

Kuboresha Utoaji na Usimamizi wa Leseni za Madini

107. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuboresha mfumo wa utoaji leseni kwa kuanzisha huduma za kupokea maombi ya leseni kwa njia ya mtandao (*Online Mining Cadastre Transactional Portal*). Mfumo huo unawezesha wateja kutuma maombi na kufanya malipo kwa njia ya mtandao. Kufikia Mwezi Mei, 2015 jumla ya leseni 1,514 kati ya leseni 4,200 zimesajiliwa kwenye mfumo huo.

108. Mheshimiwa Spika, hata hivyo, pamoja na malengo mazuri ya uanzishwaji wa mfumo huo, kumekuwepo na mwikio mdogo wa wateja kujisajili, ambapo hadi sasa wamiliki wa leseni 140 kati ya 400 wamesajiliwa. **Natoa wito kwa wamiliki wote wa leseni za madini kujisajili kwa njia ya mtandao ili kurahisisha utoaji wa huduma.** Huduma hiyo itazinduliwa rasmi tarehe 8 Juni, 2015. Pamoja na kuboresha mfumo wa utoaji leseni, Wizara imekamilisha ujenzi wa jengo la Kituo Maalum cha Kuhifadhi Takwimu (*Data Recovery Centre*) Mjini Morogoro. Kwa Mwaka 2015/16 Wizara itakamilisha ufungaji wa mitambo katika Kituo hicho.

109. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwezi Julai, 2014 hadi Machi, 2015 jumla ya maombi ya leseni 7,966 ya utafutaji na uchimbaji madini yalipokelewa na kuingizwa kwenye Mfumo wa Utoaji na Usimamizi wa Leseni za Madini. Baada ya uchambuzi wa kina, maombi 111 ya leseni yalikataliwa kwa kutokidhi vigezo vya masharti ya leseni. Katika kipindi hicho, jumla ya leseni 4,506 zilitolewa, kati ya hizo 750 ni kwa ajili ya utafutaji mkubwa wa madini; 27 za uchimbaji wa kati; na 3,729 kwa ajili ya uchimbaji mdogo. Aidha, leseni 248 za biashara ya madini na leseni 232 za wanunuzi wa kati zimetolewa. Maombi 3,349 yanaendelea kufanyiwa uchambuzi.

110. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuchukua hatua za kisheria kwa wamiliki wa leseni wasiotimiza masharti ya leseni. Katika kipindi hicho, jumla ya leseni 2,461 zilifutwa, kati ya hizo 557 zilikuwa ni za utafutaji madini na 1,904 ni za uchimbaji mdogo wa madini. Aidha, kati ya Mwezi Julai, 2014 na Machi, 2015 Hati za Makosa 609 zilitolewa kwa leseni 533 za utafutaji madini na 76 za uchimbaji wa kati.

111. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2015/16, Wizara itafanya uchambuzi wa kina wa leseni za uchimbaji mdogo katika maeneo mbalimbali nchini (*PML resurveying*) ili kuhakikisha kuwa leseni zote zimeingizwa kwenye mfumo wa utoaji leseni. Hatua hii itasaidia kupunguza migogoro ya umilikaji wa leseni.

Kuimarisha Usimamizi wa Masuala ya Baruti Nchini

112. Mheshimiwa Spika, matumizi ya baruti nchini yameendelea kuongezeka hasa kutokana na ongezeko la shughuli za uchimbaji wa madini, utafiti wa mafuta, gesi asilia na miradi mingine ya ujenzi wa miundombinu mbalimbali. Katika Mwaka 2014/15 tani 24,308 za baruti ziliingizwa nchini ikilinganishwa na tani 15,628.8 Mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la **asilimia 55**. Katika kipindi hicho vipande 3,046,497 vya fataki viliingizwa nchini ikilinganishwa na vipande 2,177,062 vilivyoingizwa Mwaka 2013/14, ikiwa ni ongezeko la **asilimia 40**.

113. Mheshimiwa Spika, Wizara pia ilitoa vibali 133 vya kuingiza baruti nchini (*import permits*), vibali 117 vya kulipua baruti (*blasting certificates*) na leseni 5 za maghala ya kuhifadhia baruti (*magazine licenses*). Aidha, mafunzo yalitolewa kwa wachimbaji wadogo wa madini 259 katika Wilaya ya Bunda mkoani Mara. Mafunzo hayo yalilenga kuwaelimisha wachimbaji hao kuhusu taratibu za upatikanaji, utunzaji, usafirishaji na matumizi sahihi ya baruti katika uchimbaji wa madini. Wizara pia ilifanya ukaguzi katika maghala 44 ya kuhifadhia baruti.

114. Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa Sheria ya Baruti ya Mwaka 1963 na marekebisho yake ya Mwaka 2002 umekuwa na changamoto

mbalimbali ikiwa ni pamoja na: kiusalama; kiteknolojia; ongezeko la matumizi ya baruti katika shughuli za utafiti wa mafuta na gesi asilia; ujenzi wa miundombinu; na kuibuka kwa vitendo vinavyohusu matumizi haramu ya baruti.

115. Mheshimiwa Spika, katika kukabiliana na changamoto hizo, Serikali imeandaa Rasimu ya Sheria Mpya ya Baruti ya Mwaka 2015 ili kuboresha usimamizi wa upatikanaji, usafirishaji, utunzaji, utumiaji na biashara ya baruti nchini. Muswada wa Sheria ya Baruti utawasilishwa Bungeni katika Mwaka 2015/16. Vilevile, Wizara itaendelea kushirikiana na taasisi nyingine katika kudhibiti matumizi haramu ya baruti nchini na kutoa mafunzo kwa wadau kuhusu matumizi bora na salama ya baruti.

Kuhamasisha Shughuli za Uongezaji Thamani Madini

116. Mheshimiwa Spika, kazi ya ukaguzi wa shughuli za uongezaji thamani madini ulifanyika katika Kanda ya Kaskazini (Arusha na Mererani) na Mashariki (Dar es Salaam, Morogoro na Tanga) ambapo jumla ya mashine 436 za uchongaji na 430 za ukataji zilikaguliwa kutoka kwa wafanyabiashara 78 wa madini.

117. Mheshimiwa Spika, ukaguzi huo umesaidia ukusanyaji wa takwimu kuhusu wataalamu wa kusanifu vito na idadi ya mitambo ya uchongaji wa madini. Katika kipindi hicho, leseni 46 za uchenjuaji madini ya dhahabu na moja (1) ya madini ya viwandani zilitolewa, hivyo kuongeza idadi ya leseni za uchenjuaji madini kufikia leseni 142. Aidha, Rasimu ya Sheria Mpya ya Uongezaji Thamani Madini (*The Draft Mineral Value Addition Act*) imeandaliwa kwa lengo la kuimarisha usimamizi wa shughuli hizo ili kuongeza mapato ya Serikali.

118. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15 Wizara imekamilisha ukarabati wa Kituo cha Jimolojia (*Tanzania Gemological Centre – TGC*) cha Arusha ambacho kilizinduliwa rasmi Mwezi Aprili, 2015. Kupitia Mfuko wa Kuwaendeleza na Kuwajengea Uwezo Wanawake wa Kitanzania ulioanzishwa Jijini Arusha (*Arusha Gem Fair Women Foundation Fund*), kituo kimetoa mafunzo ya ukataji na usanifu wa madini ya vito kwa vitendo kwa wanawake 15. Mfuko huo ulianzishwa Mwaka 2012 kwa ushirikiano kati ya Wizara na *Tanzania Mineral Dealers Association (TAMIDA)* na unasimamiwa na Kamati ya Maonesho ya Kimataifa ya Vito ya Arusha.

119. Mheshimiwa Spika, fedha za Mfuko huo zinatokana na michango ya wafanyabiashara wa madini ya vito wakati wa Maonesho ya

Vito ya Arusha. **Napenda kutumia fursa hii kuwashukuru wadau wa tasnia ya vito kwa kuendelea kuchangia katika Mfuko huo.** Katika kipindi cha Mwaka 2015/16, Wizara itaendelea kuhamasisha shughuli za uongezaji thamani madini na kukagua mitambo ya uchenjuaji na vituo vya ukataji na usanifu wa madini ya vito.

Kuvutia Uwekezaji Katika Sekta ya Madini

120. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15, Wizara ilishiriki katika mikutano na maonesho mbalimbali ya kimataifa ili kuvutia uwekezaji katika Sekta ya Madini. Katika kutekeleza jukumu hilo, Wizara ilishiriki kwenye Maonesho ya INDABA (Afrika Kusini), PDAC (Canada) na ADUC (Australia) yanayokutanisha wawekezaji katika Sekta ya Madini. Kupitia fursa hii, Serikali imetoa taarifa mbalimbali kuhusu mazingira wezeshi ya uwekezaji katika Sekta ya Madini hapa nchini ikiwa ni pamoja na taarifa za jiolojia ili kuvutia wawekezaji.

121. Mheshimiwa Spika, Wizara pia iliratibu Maonesho ya Vito na Usonara yaliyofanyika Mwezi Novemba, 2014 Jijini Arusha, ambapo washiriki 465 kutoka nchi 29 walihudhuria. Katika Maonesho hayo, madini yenye thamani ya **Shilingi bilioni 3.4** yaliuzwa na kuiwezesha Serikali kukusanya mrabaha wa **Shilingi**

milioni 113.8. Maonesho mengine yalifanyika Mwezi Aprili, 2015 ambapo washiriki 960 walihudhuria kutoka nchi 30. Katika maonesho hayo, madini yenye thamani ya **Shilingi bilioni 7.2** yaliuzwa na kuiwezesha Serikali kukusanya mrabaha wa **Shilingi milioni 279.8.** Washiriki wa maonesho hayo walitoka Afrika Mashariki na Kati, Asia, Amerika na Ulaya.

122. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2015/16, Wizara itaendelea kushiriki katika maonesho mbalimbali ya kimataifa yakiwemo ya Arusha kwa lengo la kuvutia wawekezaji katika Sekta ya Madini. **Natoa wito kwa wadau wa madini ya vito waendeleo kushirikiana na Wizara ya Nishati na Madini ili kufanikisha maonesho hayo** kwa lengo la kukuza masoko ya ndani na kuhamasisha shughuli za uongezaji thamani madini.

Kuimarisha Usimamizi wa Afya, Usalama na Utunzaji wa Mazingira Migodini

123. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwezi Julai, 2014 hadi Machi, 2015 jumla ya migodi 1,322 ilikaguliwa ili kuhakikisha kuwa Kanuni za Afya, Usalama na Utunzaji wa Mazingira zinazingatiwa. Kati ya hiyo: sita (6) ilikuwa ni migodi mikubwa ya Buzwagi, Bulyanhulu, Geita, Mwadui, New Luika na North Mara; 84 migodi ya kati; na 1,232 migodi midogo.

124. Mheshimiwa Spika, ukaguzi huo umesaidia kuimarisha hali ya afya na usalama kwa wachimbaji wa migodi husika. Vilevile, Wizara imeidhinisha Mpango wa Utunzaji Mazingira (*Environmental Protection Plan*) kwa migodi 25 ya wachimbaji wadogo. Katika Mwaka 2015/16 Wizara itaendelea kutoa elimu kwa wachimbaji wadogo juu ya kuandaa Mpango wa Utunzaji Mazingira kwa kuzingatia Sheria ya Madini ya Mwaka 2010.

125. Mheshimiwa Spika, katika kusimamia utunzaji wa mazingira migodini, Wizara imefikia makubaliano na migodi ya Bulyanhulu, Buzwagi na North Mara kuhusu utaratibu wa uwekaji wa Hati Fungani za ufungaji wa migodi. Aidha, Mgodi wa Dhahabu wa Golden Pride uliokuwa unamilikiwa na Kampuni ya Resolute Tanzania Limited Wilayani Nzega ulikamilisha shughuli za ukarabati wa mazingira Mwezi Novemba, 2014 kulingana na Mpango wa Ufungaji wa Mgodi.

126. Mheshimiwa Spika, eneo la Mgodi wa Golden Pride lilikabidhiwa kwa Serikali Mwezi Desemba, 2014 ili litumiwe na Chuo cha Madini Dodoma kutoa mafunzo ya nadharia na vitendo kwa wanafunzi. Pia, Kampuni ya Resolute iliikabidhi Serikali nyumba 35 na mabweni mawili (2) yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 316 na nyumba 15 kwa ajili ya walimu; mabasi madogo matatu;

vifaa vya maabara na vifaa vya kompyuta. Mwezi Februari, 2015 Chuo cha Madini kilianza kutoa mafunzo katika eneo hilo.

127. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwaka 2015/16 Wizara itaendelea kusimamia uboreshaji wa Afya, Usalama na Mazingira Migodini ili kuendana na matakwa ya Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 na Kanuni zake. Aidha, Wizara itaendelea kufuatilia uhuishaji wa Mpango wa Ufungaji Mgodini wa Dhahabu wa Tulawaka (ambao kwa sasa unajulikana kama Biharamulo) kufuatia makabidhiano kati ya Kampuni ya Pangea Minerals Limited na Shirika la Madini la Taifa (STAMICO) Mwaka 2013.

Kuimarisha Mazingira ya Kazi Katika Ofisi za Madini

128. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza **Ibara ya 56 (b) ya Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya Mwaka 2010 - 2015,** ambayo pamoja na mambo mengine inasisitiza uimarishaji wa miundombinu ikiwemo ofisi na vitendea kazi, Mwaka 2014/15 Wizara ilianzisha Ofisi mpya za Madini za Bariadi, Moshi, Nachingwea na Njombe na kununua majengo kwa ajili ya Ofisi hizo. Wizara pia ilinunua majengo kwa ajili ya Ofisi za Kigoma, Songea na Tabora pamoja na kuanza kujenga majengo ya Ofisi za Madini

za Dodoma na Morogoro. Vilevile, Ofisi hizo zilipatiwa vitendea kazi muhimu yakiwemo magari na kompyuta.

129. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2015/16, Wizara itakamilisha ujenzi wa majengo ya Ofisi za Morogoro na Dodoma na kuendelea kuziimarisha Ofisi za Madini za Kanda na za Maafisa Madini Wakazi ili kuongeza ufanisi katika usimamiaji wa Sekta ya Madini.

Uchambuzi na Uthaminishaji wa Madini ya Vito Kupitia TANSORT

130. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15 TANSORT ilithaminisha na kusimamia uuzwaji wa karati 183,165.12 za almasi zenye thamani ya **Dola za Marekani milioni 56.7**. Mauzo hayo yaliingizia Serikali mrabaha **wa Dola za Marekani milioni 2.8**. Mapato hayo ni ongezeko la **asilimia 68** ikilinganishwa na kipindi kama hicho katika Mwaka 2013/14. TANSORT pia ilithaminisha tani 2,938.68 za madini ya mapambo; gramu milioni 1.65 za vito ghafi; na karati 319,090 za madini ya vito yaliyochongwa na kusanifiwa yenye thamani ya **Dola za Marekani milioni 36.52**. Katika Mwaka 2015/16, Serikali itaendelea kuimarisha TANSORT ili iweze kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

Mradi wa Usimamizi Endelevu wa Rasilimali za Madini (SMMRP)

131. Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa Mradi wa Usimamizi Endelevu wa Rasilimali za Madini (SMMRP) unaendelea vizuri ambapo shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na: kukamilisha ukarabati wa maabara na Ofisi za Wakala wa Jiolojia Tanzania (GST), majengo ya kituo cha *Tanzania Gemmological Centre (TGC)*, majengo ya Chuo cha Madini Dodoma (MRI) na ujenzi wa Kituo cha Kutunza Takwimu Morogoro. Vilevile, mradi umefanikisha kuanza kwa ukarabati wa majengo ya Ofisi za Madini za Bariadi, Kigoma, Moshi, Mtwara, Nachingwea, Njombe, Songea na Tunduru. Aidha, Mradi umeendelea kuziimarisha maabara za GST na TMAA kwa kuzipatia vifaa vya kisasa.

132. Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka 2015/16 kupitia mradi huo kazi zifuatazo zitatekelezwa: kukamilisha ukarabati wa Ofisi za Madini za Bariadi, Kigoma, Moshi, Mtwara, Nachingwea, Njombe, Songea na Tunduru; ukarabati na upanuzi wa ofisi za Mpanda, Songea, Geita na Kahama ili kuziwezesha kuwa vituo vya ufundishaji kwa wachimbaji wadogo.

133. Mheshimiwa Spika, kazi nyingine zitakazofanyika ni: ujenzi wa vituo vya mafunzo kwa wachimbaji wadogo vya Kapalamsenga, Mbesa, Rwangasa, Kyerwa na Katente;

kuandaa miongozo ya uendeshaji wa vituo vya mafunzo kwa wachimbaji wadogo; kuiwezesha GST kuandaa ramani mbalimbali za jiosayansi katika maeneo saba (7) yaliyotengwa kwa wachimbaji wadogo; kuiwezesha STAMICO kutoa mafunzo kwa wachimbaji wadogo; na kuendelea kuwajengea maafisa uwezo wa kusimamia Sekta ya Madini.

134. Mheshimiwa Spika, mradi huu ulikuwa umalizike mwezi Juni, 2015. Hata hivyo, kutokana na utekelezaji mzuri wa shughuli za mradi, Benki ya Dunia baada ya majadiliano na Serikali, imeridhia maombi yaliyowasilishwa na Serikali ya kuongeza muda wa mradi huo. Hivyo, mradi umeongezewa muda wa miaka mitatu (3) na miezi sita (6) ambapo Benki ya Dunia itatoa mkopo wa nyongeza wa **Dola za Marekani milioni 45** ambazo zitaanza kutumika mwezi Agosti, 2015.

Asasi ya Uwazi katika Rasilimali za Madini, Mafuta na Gesi Asilia (*Tanzania Extractive Industries Transparency Initiative – TEITI*)

135. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15 Serikali imeandaa Rasimu ya Sheria ya Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali za Madini, Mafuta na Gesi Asilia ya Mwaka 2015. Sheria hiyo pamoja na mambo mengine, itaweka utaratibu wa upatikanaji kwa wakati taarifa za malipo,

mapato, mauzo na gharama za uwekezaji kutokana na shughuli za madini, mafuta na gesi asilia. Aidha, Sheria hiyo inaipa Kamati Tekelezi ya TEITI uwezo wa kisheria wa kufanya uchunguzi endapo kutakuwa na tofauti katika taarifa ya usuluhishi wa malipo na mapato yanayotokana na rasilimali za madini, mafuta na gesi asilia.

136. Mheshimiwa Spika, Kamati Tekelezi ya TEITI imeendelea kufanya maandalizi ya Taarifa za ulinganishi wa malipo na mapato ya Mwaka 2012/13 na 2013/14. Aidha, Kamati iliendesha warsha kwa vyombo vya habari, asasi za kiraia na wananchi wanaoishi karibu na shughuli za uchimbaji na utafutaji madini, mafuta na gesi asilia. Lengo la mafunzo hayo lilikuwa ni kuwajengea uwezo kuhusu uchambuzi na ukokotoaji wa takwimu za mapato yanayolipwa Serikalini kutoka kampuni za madini, mafuta na gesi asilia zinazotolewa kupitia Taarifa za TEITI. Mafunzo hayo yalifanyika katika Wilaya za Geita, Kahama, Lindi, Mtwara na Tarime.

137. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2015/16, Serikali itawasilisha Bungeni Muswada wa Sheria ya TEITI; itaendelea kuiwezesha TEITI kuelimisha kampuni na taasisi husika za Serikali; kuzijengea uwezo asasi za kiraia na vyombo vya habari kuhusu uwekezaji katika shughuli za madini, mafuta na gesi asilia

na ukokotoaji wa mapato ya Serikali; na kukamilisha Taarifa za Ulinganishi wa Malipo na Mapato ya Mwaka 2012/13 na 2013/14.

Tuzo ya Rais ya Huduma za Jamii na Uwezeshwaji katika Tasnia ya Uziduaji

138. Mheshimiwa Spika, Tuzo ya Rais ya Huduma za Jamii na Uwezeshwaji kwa Miradi ya Tasnia ya Uziduaji nchini (*Presidential Award on Corporate Social Responsibility and Empowerment – CSRE in Extractive Industries*) ilizinduliwa rasmi na Mheshimiwa, Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 28 Februari, 2012. Tuzo hiyo inayofanyika kila mwaka ilitolewa kwa mara ya kwanza tarehe 28 Agosti, 2013 ambapo Kampuni ya Williamson Diamonds Limited iliibuka mshindi wa jumla kati ya kampuni 38 za madini, mafuta na gesi asilia zilizoshiriki katika zoezi la kuwania tuzo hiyo.

139. Mheshimiwa Spika, lengo la Tuzo hii ni kutambua mchango wa kampuni hizo katika miradi mbalimbali na kuzihamasisha kuongeza mchango wake katika maendeleo ya jamii, hususan maeneo yanayozunguka miradi madini, mafuta na gesi asilia. Pia, Tuzo hii imelenga kuiwezesha jamii na Serikali za Mitaa kushiriki kikamilifu katika utekelezaji wa miradi ya jamii katika maeneo yao.

140. Mheshimiwa Spika, Tuzo hii ilitolewa kwa mara ya pili tarehe 21 Aprili, 2015 ambapo Mgodini wa North Mara unaoendesha shughuli zake Wilayani Tarime uliibuka Mshindi wa jumla. Katika awamu hii ya pili, jumla ya Kampuni 59 zilishindanishwa kwa kutathmini miradi ya huduma za jamii iliyotekelezwa na Kampuni hizo kuanzia Januari, 2013 hadi Juni, 2014.

141. Mheshimiwa Spika, tathmini hiyo ilihusisha miradi ya elimu, maji, afya, ujenzi wa miundombinu na uwezesaji wa mitaji kwa vikundi ndani ya jamii inayozunguka migodi. Jumla ya fedha iliyotumiwa na Kampuni hizo 59 kutekeleza miradi ya kijamii ilikuwa ni Shilingi bilioni 42.8. **Natoa wito kwa Kampuni zote zinazojihusisha katika shughuli za madini, mafuta na gesi kuongeza ushiriki wao kwenye miradi ya kijamii ili shughuli hizo zilete manufaa stahiki (*win-win benefits*) kwa Kampuni na Jamii husika.**

Wakala wa Jiolojia Tanzania – GST

142. Mheshimiwa Spika, Wakala uliendelea kukusanya na kuchambua takwimu za jiosayansi na kutoa huduma mbalimbali za jiolojia. Wakala huo ulikusanya taarifa zilizowezesha kuchorwa kwa ramani nne (4) za jiolojia kwa mfumo wa QDS kwenye

maeneo yaliyo katika Wilaya za Kilwa, Liwale, Nachingwea na Ruangwa; na ramani mbili (2) za jiokemia katika Wilaya za Liwale na Ruangwa.

143. Mheshimiwa Spika, Wakala ulifanya kazi za ugani wa jiokemia katika maeneo ya Handeni na Kilindi pamoja na kufanya tafiti juu ya upatikanaji wa nishati ya jotoardhi mkoani Mbeya, gesi ya *helium* mkoani Mara; na madini yanayohimili joto kali (*refractory minerals*) katika mikoa ya Dodoma na Morogoro. Wakala pia ulikusanya takwimu katika vituo 8 vya kudumu vya kupimia matetemeko vilivyopo Dodoma, Kibaya, Babati, Manyoni, Geita, Mtwara, Mbeya na Longido na vituo vingine 25 vya muda vilivyopo katika mikoa ya Mbeya, Njombe na Ruvuma.

144. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuboresha Wakala wa Jiolojia ili uweze kutoa huduma za kisasa za jiosayansi. Katika kutekeleza azma hiyo, Serikali imewezesha Wakala huo kuanzisha maabara mpya ya jioteknolojia (*geotechnical laboratory*) yenye vifaa mbalimbali vya kutathmini ubora wa udongo, miamba na kokoto kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu.

145. Mheshimiwa Spika, maabara ya Kemia imeboreshwa kwa kununua vifaa vya kisasa ikiwa ni pamoja na AAS, ICP-OES, XRF na

vifaa vya kuratibu uchafuzi wa mazingira. Kazi nyingine zilizofanyika ni kuanzisha mfumo mpya wa kutunza na kusambaza taarifa na takwimu za upatikanaji wa madini unaoitwa *Geological and Mineral Information System (GMIS)*; na mfumo wa kutangaza taarifa kwa njia ya mtandao (*web-portal: www.gmis-tanzania.com*) ambao ulizinduliwa Mwezi Machi, 2015.

146. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2015/16 Wakala utaendelea kukusanya taarifa za jiosayansi na kuchora ramani kwa ajili ya kuvutia uwekezaji katika Sekta ya Madini. Aidha, GST itaendelea kufanya utafiti na kukusanya taarifa za jiosayansi katika Wilaya za Songea Vijijini na Ludewa.

147. Mheshimiwa Spika, Wakala pia utaendeleza utafiti wa jotoardhi chini ya Mradi wa *Geo-Power Africa* unaofadhiliwa na Serikali ya Marekani; na utafiti wa upatikanaji wa madini katika Wilaya ya Nachingwea chini ya ufadhili wa Serikali ya Finland. Chini ya ufadhili huo, sampuli za udongo za nchi nzima zitafanyiwa uchunguzi wa kimaabara na ramani za jiokemia za nchi nzima zitachorwa. GST pia itaendelea kutoa huduma za ugani kwa wachimbaji wadogo wa madini.

Wakala wa Ukaguzi wa Madini Tanzania - TMAA

148. Mheshimiwa Spika, katika utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa Mwaka 2014/15, Serikali kupitia Wakala wa Ukaguzi wa Madini Tanzania iliendelea kufuatilia ulipaji wa kodi ya mapato katika migodi mikubwa. Ukaguzi uliofanywa na TMAA kwa kushirikiana na TRA umewezesha Kampuni ya Geita Gold Mining Limited kulipa kodi ya mapato ya **Shilingi bilioni 68.5** katika kipindi cha Julai, 2014 hadi Aprili, 2015. Aidha, Wakala ulifanya ukaguzi kwenye migodi mikubwa na ya kati kuhusu ulipaji wa mrabaha, ushuru wa huduma, ada ya mwaka ya leseni na kodi ya zuiyo na kufanikiwa kuiwezesha Serikali kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 4.94**.

149. Mheshimiwa Spika, Wakala uliendeleza ukaguzi na uhakiki wa madini yaliyozalishwa na kuuzwa na migodi mikubwa ya Bulyanhulu, Buzwagi, Geita, North Mara, New Luika, Mwadui na TanzaniteOne. Ukaguzi huo ulilenga kuiwezesha Serikali kujua kiasi na thamani halisi ya madini yaliyozalishwa na kuuzwa, ambapo mrabaha wa **Dola za Marekani milioni 57.3** ulilipwa Serikalini kutoka kwenye migodi hiyo katika kipindi cha kuanzia Julai, 2014 hadi Aprili, 2015.

150. Mheshimiwa Spika, pamoja na ukaguzi wa migodi mikubwa na ya kati, Wakala uliendeleza ukaguzi wa kimkakati kwa madini ya ujenzi na ya viwandani. Ukaguzi huo ulifanyika katika Kanda za Kaskazini, Kati, Kusini, Kusini Magharibi, Magharibi, Mashariki, Ziwa Nyasa, Ziwa Viktoria Magharibi na Ziwa Viktoria Mashariki na kuwezesha mrabaha wa **Shilingi bilioni 4.7** kulipwa Serikalini. Makusanyo hayo ni ongezeko la **asilimia 173** zilizokusanywa kuanzia Julai, 2014 hadi Aprili, 2015 ikilinganishwa na **Shilingi bilioni 1.72** zilizokusanywa kwa kipindi kama hicho kwa Mwaka 2013/14.

151. Mheshimiwa Spika, Wakala pia uliwezesha mrabaha wa **Shilingi bilioni 2.24** kulipwa Serikalini kutoka kwa wazalishaji wanaotumia teknolojia ya “*vat leaching*” katika Mikoa ya Mwanza, Geita na Mbeya. Kiasi hicho cha mrabaha ni sawa na ongezeko la **asilimia 111** ikilinganishwa na mrabaha wa **Shilingi bilioni 1.06** zilizolipwa kwa Mwaka 2013/14. Kwa kutumia teknolojia hiyo, jumla ya kilo 1,031 za dhahabu zenye thamani ya **Shilingi bilioni 55.92** zilizalishwa kutokana na uhakiki uliofanywa na Wakala.

152. Mheshimiwa Spika, katika juhudi za kudhibiti biashara haramu na utoroshaji wa madini, Wakala uliendelea kuimarisha Madawati Maalum ya ukaguzi yaliyo kwenye viwanja vya

ndege. Kwa kipindi cha Julai, 2014 hadi Aprili, 2015 ukaguzi huo umewezesha kukamatwa kwa watoroshaji wa madini katika matukio 20 yaliyoripotiwa katika viwanja hivyo. Matukio hayo yanahusu utoroshaji nje wa madini yenye thamani ya **Shilingi milioni 12** na **Dola za Marekani 86,722.31**.

153. Mheshimiwa Spika, hatua za kisheria zimechukuliwa kwa wahusika kufikishwa mahakamani, kutozwa faini na madini yao kutaifishwa. Aidha, Wakala umefanikiwa kusajili maabara yake katika Shirika la Viwango vya Kimataifa vya *ISO/IEC 17025* ili kuweza kutoa huduma za uchunguzi na utambuzi wa sampuli za madini kwa uhakika na kwa viwango vinavyotambulika duniani. Katika Mwaka 2015/16 Wizara itaendelea kuimarisha ukaguzi wa biashara ya madini na kupambana na vitendo vya udanganyifu vinavyoikosesha Serikali mapato.

Shirika la Madini la Taifa - STAMICO

154. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15, Serikali iliendelea kuiwezesha STAMICO kushiriki katika umiliki wa migodi mikubwa na ya kati. Kwa upande wa Mgodhi wa Buckreefuliopo wilayani Geita, STAMICO kwa kushirikiana na TANZAM 2000 wameanza ujenzi wa mitambo ya uchimbaji na uchenjuaji madini pamoja

na miundombinu ya mgodi. Aidha, Shirika linaendelea na taratibu za ununuzi kwa ajili ya kumpata mbia mpya wa kuendeleza Mgodi wa Dhahabu Buhemba.

155. Mheshimiwa Spika, STAMICO na Kampuni ya TanzaniteOne Mining Ltd, imeendelea kusimamia shughuli za uchimbaji katika Mgodi wa Tanzanite uliopo Merelani wilayani Simanjiro. Uzalishaji wa Tanzanite kwenye mgodi huo unaendelea kuongezeka; na ushiriki wa STAMICO katika kusimamia shughuli za kila siku za mgodi huo umeimarika, ambapo hadi Mwezi Machi, 2015 Shirika limelipwa ada ya usimamizi ya **Dola za Marekani 331,660.**

156. Mheshimiwa Spika, idadi ya Watanzania walioajiriwa kwenye mgodi huo imeongezeka kutoka 608 Mwezi Mei, 2014 hadi kufikia 1,189 Mwezi Mei, 2015. Aidha, ushirikiano kati ya mgodi huo na Chama cha Wachimbaji Wadogo wa Mkoa wa Manyara (MAREMA) umeimarika, hivyo kusaidia katika utatuzi wa migogoro.

157. Mheshimiwa Spika, pamoja na kusimamia hisa za Serikali katika miradi ya kimkakati iliyoelezwa hapo juu, STAMICO iliendelea kutoa huduma za utafiti wa madini na uchorongaji wa miamba kwa wadau. Hadi kufikia Mwezi Mei, 2015 Shirika limefanikiwa kupata zabuni

nne (4) za uchorongaji miamba na zabuni tatu (3) za utafiti madini zenye jumla ya thamani ya **Dola za Marekani milioni 1.02.**

158. Mheshimiwa Spika, Shirika kupitia Kampuni yake tanzu ya STAMIGOLD limeanza uchimbaji wa dhahabu kwenye mgodi wa STAMIGOLD Biharamulo uliokuwa ukijulikana kama Mgodi wa Tulawaka ambao ulikuwa unamilikiwa na Kampuni ya Pangea Minerals Limited. Hadi Mwezi Mei, 2015 Kampuni ya STAMIGOLD imezalisha wakia 13,099 na kuuza nje wakia 11,613 zenye thamani ya **Dola za Marekani milioni 14.082** na hivyo Shirika linatarajia kupata **Shilingi milioni 609.05** kama ada ya usimamizi.

159. Mheshimiwa Spika, Mwezi Julai, 2014 STAMICO ilianza shughuli za ununuzi na uchenjuaji wa madini ya bati (*tin ore*) katika eneo la Kyerwa mkoani Kagera kupitia Kampuni yake Tanzania ya Kyerwa Tin Company Limited (KTCL). Aidha, Shirika limesaini Mkataba na Kampuni ya Dar Gold DMCC ya Dubai kwa ajili ya kununua madini ya bati. Biashara hii itapunguza utoroshaji wa madini hayo kwenda nchi jirani na kuiongezea Serikali mapato.

160. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2015/16 Serikali itaendelea kuiwezesha STAMICO ili iweze kusimamia ipasavyo maslahi ya Taifa

katika migodi ambayo Serikali ina hisa. Shirika pia litakamilisha uanzishwaji wa Mfumo wa Mtandao wa Uchimbaji Mdogo (*Small Scale Mining Portal*) ambao utawawezesha wachimbaji wadogo kupata taarifa sahihi na kwa wakati kuhusu bei ya vifaa vya uchimbaji na uchenjuaji pamoja na masoko.

Chuo Cha Madini – MRI

161. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15 Wizara iliandaa *Establishment Order* kwa ajili ya kukibadili Chuo cha Madini Dodoma kuwa *Polytechnic* na kuiwasilisha kwenye mamlaka husika. Vilevile, kufuatia hatua ya Kampuni ya Resolute kuikabidhi Serikali eneo lililokuwa chini ya Mgoji wa Golden Pride Mwezi Desemba, 2014 Chuo kimefanikiwa kuanzisha mafunzo katika eneo hilo ambapo jumla ya wanafunzi 240 wanaendelea na mafunzo ya nadharia na vitendo. Mahafali ya kwanza chini ya mfumo wa ngazi ya *National Technical Award (NTA)* yalifanyika ambapo wanafunzi 368 walihitimu, kati ya hao 68 ni wanawake na 300 ni wanaume.

162. Mheshimiwa Spika, kazi nyingine zilizofanyika katika Chuo hicho ni pamoja na kukamilisha ujenzi wa madarasa mawili (2), mfumo wa majitaka na mtandao wa mawasiliano chuoni (*Optical Fibre Network*). Kutokana na uimarishaji wa miundombinu ya Chuo, udahili wa wanafunzi katika fani mbalimbali

umeongezeka kutoka wanafunzi 197 Mwaka 2010/11 hadi kufikia 668 Mwaka 2014/15.

163. Mheshimiwa Spika, Serikali itaendelea kukiwezesha Chuo kuendesha mafunzo ya nadharia na vitendo kwa wanafunzi katika Kampasi za Dodoma na Nzega. Pia, wanafunzi watapelekwa kwenye baadhi ya migodi mikubwa na ya kati ili kujifunza teknolojia ya uchimbaji wa madini, usimamizi wa mazingira, uchenjuaji wa madini, utafutaji na uvunaji wa mafuta na gesi asilia. Aidha, mafunzo mapya katika ngazi ya Astashahada na Stashahada yataanzishwa katika fani za *Mine Surveying, Small Scale Mining* na *Gemology*. Serikali pia itaendelea kukiwezesha Chuo kuanza ujenzi wa jengo la taaluma lenye ofisi 40, ambapo **Shilingi bilioni 1.5** zimetengwa.

C. AJIRA NA MAENDELEO YA RASILIMALI WATU

164. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15, jumla ya watumishi 412 walijajiriwa na Wizara ya Nishati na Madini pamoja na Taasisi zake. Kati ya watumishi hao, 108 ni wa Wizara ya Nishati na Madini, 37 GST, 7 REA, 5 STAMICO, 29 TMAA na 226 TPDC. Katika Mwaka 2015/16, Wizara na Taasisi zake inatarajia kuajiri jumla ya watumishi 338 katika kada mbalimbali, kati ya hao, 153 ni wa Wizara; 43 STAMICO; 38 GST; 90 TPDC na 14 REA.

165. Mheshimiwa Spika, Wizara pia iliwapandisha vyeo watumishi 139, kuwathibitisha kazini watumishi 30 na kuwabadilisha kazi watumishi 10 katika fani mbalimbali. Katika Mwaka 2015/16, Wizara inatarajia kuwapandisha vyeo watumishi 76 ambao wamepata sifa za kitaaluma na wenye utendaji mzuri wa kazi kulingana na Sera ya Menejimenti na Ajira katika Utumishi wa Umma ya Mwaka 1999.

166. Mheshimiwa Spika, kupitia **Mpango Mkakati wa Mwaka 2011/12 – 2015/16 wa Wizara ya Nishati na Madini,** watumishi wameendelea kujengewa uwezo kwa lengo la kuongeza ufanisi katika kutekeleza majukumu yao. Katika Mwaka 2014/15 Wizara ilipeleka watumishi 44 katika mafunzo ya muda mfupi na watumishi 30 katika mafunzo ya muda mrefu ndani na nje ya nchi. Aidha, kutokana na ukuaji wa Sekta Ndogo ya Mafuta na Gesi Asilia, Wizara kwa kushirikiana na Washirika wa Maendeleo imeendelea kutoa fursa za mafunzo kwa Watanzania katika ngazi za Shahada za Uzamili na Uzamivu. Vilevile, Watanzania 22 walipata ufadhili wa masomo kutoka Serikali ya Jamhuri ya Watu wa China na wengine wawili (2) kupitia Serikali ya Brazili.

167. Mheshimiwa Spika, kupitia Mpango wa Kuendeleza Rasilimali Watu katika Sekta ya Nishati chini ya ufadhili wa Benki ya Dunia na CIDA, Wizara ya Nishati na Madini iliwezesha

mafunzo ya muda mfupi kwa watumishi 47 wa Taasisi za Serikali (4 MEM, 12 NEMC, 2 OSHA, 2 REA, 1 STAMICO, 11 TANESCO, 1 TEITI, 1 TMAA, 8 TPDC na 4 VETA). Hadi kufikia Aprili, 2015 Serikali imetoa ufadhili kwa Watanzania 229, kati ya hao 8 Chuo Kikuu cha Dodoma, Shahada ya Uhandisi wa mafuta na gesi asilia; 40 VETA — Lindi, Ufundi stadi kuhusu uzalishaji wa mafuta na gesi asilia; na 181 Chuo cha Madini Dodoma, Stashahada ya Sayansi ya mafuta na gesi asilia.

168. Mheshimiwa Spika, ili kuwa na uwezo wa kuendesha miradi katika Sekta za Nishati na Madini, Serikali kupitia Wizara ya Nishati na Madini inatekeleza Mradi wa *Capacity Development in Energy Sector and Extractive industries (CADESE)* unaofadhiliwa na UNDP. Wadau wengine katika mradi huo ni REA, Uongozi Institute na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali.

169. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka 2014/15 mradi umejenga uwezo wa wataalamu 71 wa Wizara, EWURA, TPDC na TANESCO katika maeneo mbalimbali yakiwepo *Negotiation Skills* katika Sekta Ndogo ya Mafuta na Gesi Asilia, uandishi wa mapendekezo ya miradi, uandaaji wa sera na usimamiaji wa miradi. Katika Mwaka 2015/16 Serikali itaendelea kutekeleza Mradi wa CADESE ili kuwajengea uwezo wataalamu

kwa ajili ya maendeleo endelevu ya Sekta za Nishati na Madini.

170. Mheshimiwa Spika, Wizara ya Nishati na Madini imeendelea kuwahudumia watumishi wanaoishi na Virusi vya Ukimwi (VVU) na wenye Ukimwi waliojitokeza kwa kuwapa lishe na dawa, kwa kuzingatia miongozo husika. Katika Mwaka 2015/16, Wizara itaendelea kutoa huduma hizo pamoja na elimu mahali pa kazi ili kuzuia maambukizi mapya. Aidha, Wizara itaendelea kuhamasisha watumishi kupima afya zao mara kwa mara.

Elimu kwa Umma kuhusu Sekta za Nishati na Madini

171. Mheshimiwa Spika, Wizara imekuwa ikitoa taarifa kuhusu shughuli zake kupitia vyombo mbalimbali vya habari ikiwemo Jarida la Wizara (*Newsbulletin*) linalotolewa kila wiki. Pia, Wizara imeanzisha utaratibu wa kutumia gari la matangazo kutoa elimu kwa umma katika mikoa mbalimbali kuhusu Sekta za Nishati na Madini. Aidha, Rasimu ya Mkakati wa Mawasiliano kuhusu masuala ya Mafuta na Gesi Asilia imeandaliwa na Mkakati utakamilishwa Mwaka 2015/16 baada ya kupata maoni ya wadau.

D. USHIRIKIANO WA KIMATAIFA

172. Mheshimiwa Spika, Wizara ya Nishati na Madini inaendelea kushirikiana na wadau katika utekelezaji wa shughuli zake. Kwa niaba ya Serikali napenda kutoa shukrani kwa Serikali za Algeria, Brazil, Canada, Finland, Jamhuri ya Watu wa China, Jamhuri ya Korea, Marekani, Norway, Sweden, Uholanzi, Ujerumani, Urusi na Uturuki. Pia, natumia fursa hii kutoa shukrani kwa Benki ya Dunia (WB), Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Benki ya Exim ya China, Benki ya BADEA, Benki ya Uwekezaji ya Ulaya (EIB), Umoja wa Ulaya (EU), pamoja na Taasisi na Mashirika ya AFD (Ufaransa), CIDA (Canada), ECDF (Korea Kusini), FINIDA (Finland), JICA (Japan), NORAD (Norway), OFID (Saudi Arabia), ORIO (Uholanzi), Sida (Sweden), UNDP, USAID (Marekani) na JBIC (Japan).

E. SHUKRANI

173. Mheshimiwa Spika, naomba kutumia fursa hii kuwashukuru Naibu Mawaziri wa Wizara ya Nishati na Madini, Mhe. Charles Muhangwa Kitwanga, Mbunge wa Jimbo la Misungwi, anayesimamia masuala ya Madini; na Mhe. Charles John Mwijage, Mbunge wa Jimbo la Muleba Kaskazini, anayesimamia masuala ya Nishati kwa ushirikiano wao walionipa katika kutekeleza majukumu ya Wizara.

174. Mheshimiwa Spika, nawashukuru Kaimu Katibu Mkuu wa Wizara ya Nishati na Madini, Mhandisi Ngosi C. X. Mwiwaha kwa ushirikiano anaonipa katika utekelezaji wa shughuli za Wizara. Aidha, nawashukuru Kamishna wa Nishati na Masuala ya Petroli; Kamishna wa Madini; Wakuu wa Idara, Sehemu na Vitengo kwa utendaji wao uliowezesha kupatikana kwa mafanikio mbalimbali katika Wizara ya Nishati na Madini.

175. Mheshimiwa Spika, vilevile, ninatoashukurani zangu kwa Wenyeviti wa Bodi za Wakurugenzi za TANESCO, TPDC, REA, STAMICO, EWURA, PICL, PUMA, na TIPER; na Wenyeviti wa Bodi za Ushauri za GST, MRI na TMAA pamoja na Mwenyekiti wa Bodi ya Ushauri ya Madini (MAB) kwa ushirikiano wanaonipa katika kuongoza Wizara. Nawashukuru pia Wakuu wa Taasisi zilizo chini ya Wizara; na watumishi wote kwa ujumla kwa utendaji wao mzuri.

176. Mheshimiwa Spika, kwa dhati kabisa naishukuru familia yangu, ndugu, marafiki na wananchi, hususan wa Jimbo langu la Kibakwe kwa imani yao kwangu na ushirikiano wao katika shughuli za maendeleo za jimbo letu.

F. HITIMISHO

177. Mheshimiwa Spika, Bajeti ya Wizara ya Nishati na Madini kwa Mwaka 2015/16, imeelekezwa katika maeneo machache yatakayoleta matokeo makubwa. Maeneo yatakayopewa kipaumbele ni: **kuongeza kasi ya kuwaunganishia wateja umeme, hususan vijijini; kuendeleza ujenzi wa miundombinu ya kusambaza gesi asilia kwa ajili ya matumizi viwandani, majumbani, kwenye magari na katika kuzalisha umeme; kuimarisha makusanyo ya mapato kutoka Sekta ya Madini; na kuendeleza uchimbaji mdogo wa madini.**

178. Mheshimiwa Spika, naomba sasa Bunge lako liidhinishhe Bajeti ya jumla ya **Shilingi 536,960,436,000** kwa ajili ya matumizi ya Wizara ya Nishati na Madini na Taasisi zake kama ifuatavyo:

(i) **Shilingi 365,346,938,000** ni Bajeti ya Maendeleo ambapo **Shilingi 280,000,000,000** ni fedha za ndani na **Shilingi 85,346,938,000** ni fedha za nje; na

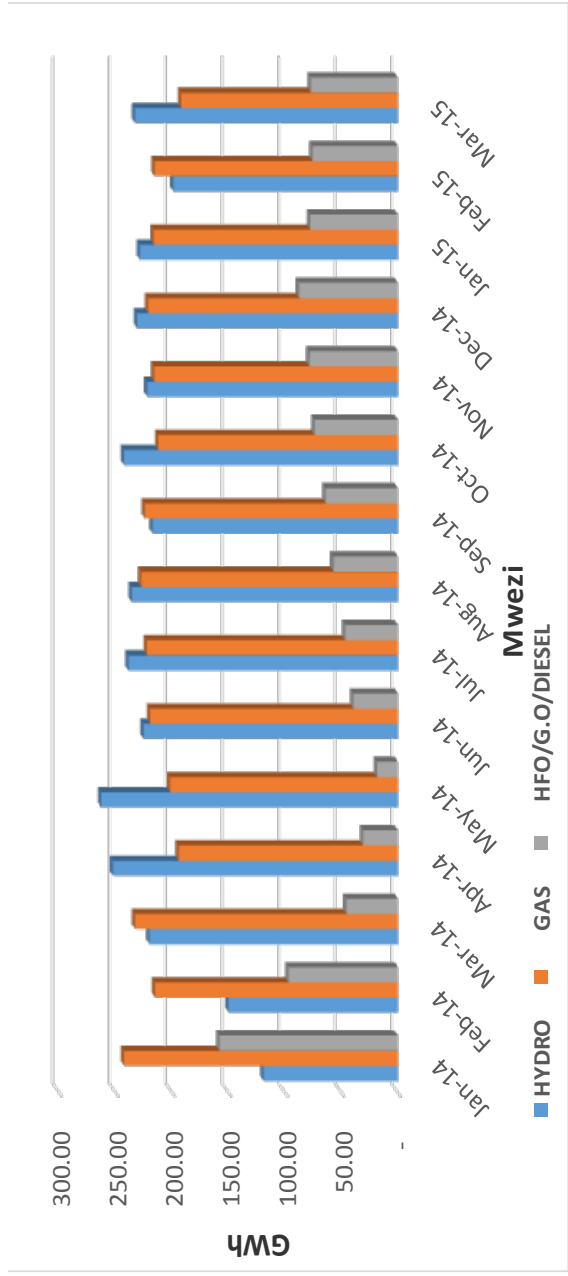
(ii) **Shilingi 171,613,498,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 137,813,703,000** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC) na **Shilingi 33,799,795,000** ni kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa Wizara na Taasisi zilizo chini yake.

179. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

VIELELEZO VYA HOTUBA YA MWAKA 2015/16 KUHUSU SEKTA ZA NISHATI NA MADINI

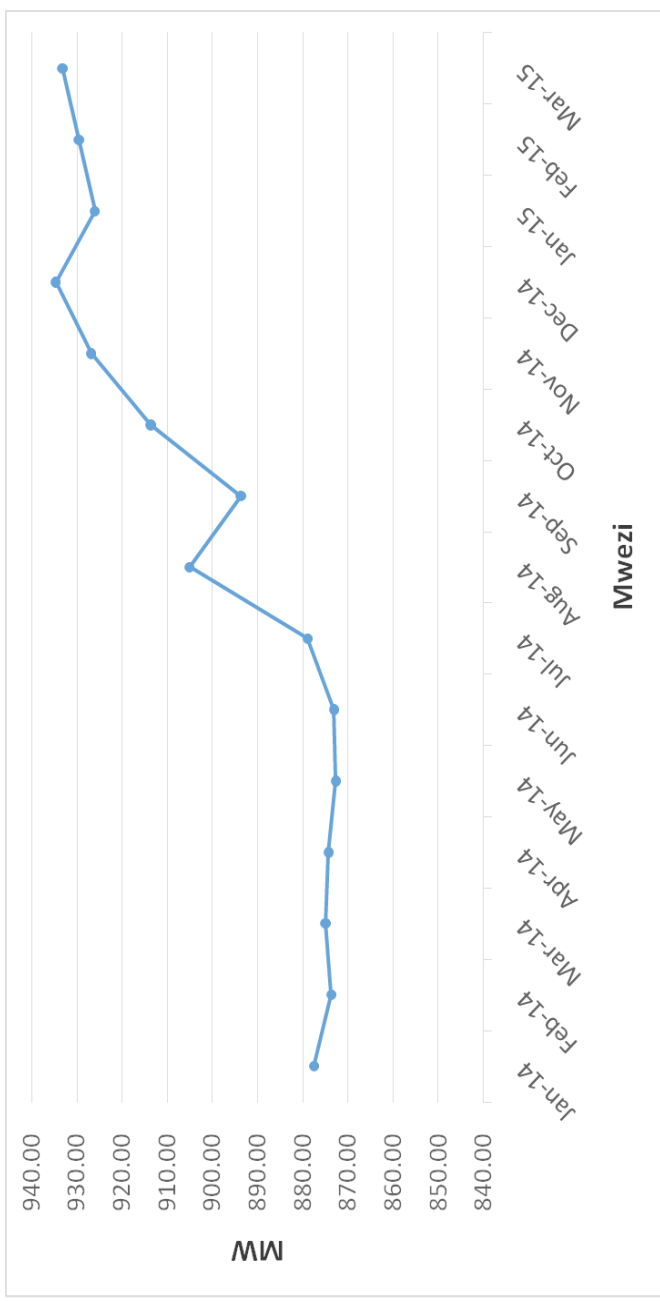
A. SEKTA YA NISHATI

Kielelezo Na. 1: Wastani wa Ufuaji wa Umeme (GWh) kwenye Gridi ya Taifa kuanzia Mwezi Januari, 2014 hadi Machi, 2015

***HFO = Heavy Fuel Oil; G.O = Gas Oil;
Chanzo: TANESCO – Machi, 2015

Kielelezo Na. 2: Mahitaji ya Juu ya Matumizi ya Umeme (*Maximum Demand*) Kwenye Gridi ya Taifa kwa Kipindi cha Januari, 2014 hadi Machi, 2015

Chanzo: TANESCO – Machi, 2015

Kielelezo Na. 3: Washindi wa Shindalo la Lighting Rural Tanzania Mwaka 2014

No.	Project Title	Developer/ Organization	District	Region	Project Cost	Initial Number of Bene- ficiaries
1	16KW Solar PV Micro-grids supplying electricity to 200 households in two rural villages	L's solution ltd	Loliondo	Arusha	242,206,000	200
2	Biomass Gasification Mini-Grid System to Promote Green Electricity	Renewable Energy Awareness Promotion Tanzania (REAP)	Mbarali	Mbeya	230,622,200	365
3	Wind-Solar Hybrid Micro Grid Electrification-Solution for Rural Village Development	Lucas Engineering and Management Services Company (T) Limited (Lucas- EMS)	Babati	Manyara	232,163,600	22

No.	Project Title	Developer/ Organization	District	Region	Project Cost	Initial Number of Bene- ficiaries
4	Mini-Grid Installation in Rufiji rural area for public health centers and rural community	T&A Business Center Limited	Rufiji	Pwani	233,170,000	172
5	Establishment of Community Managed Micro Hydro Power Plant	Arusha Technical College (ATC)	Arumeru	Arusha	273,850,000	94
6	Electrification of Kilwa Kisiwani and Nanjirinji rural villages using hybrid wind-solar mini-Grid solution	Green Leaf Technology Solutions Company Limited	Kilwa	Lindi	233,070,000	120
7	Kisaki Village Solar Electricity Services Scheme	RESCO (TANZANIA) LIMITED	Morogoro	Morogoro	232,170,000	100
8	Village Solar Network (VISONET)	The MasterPlan Limited	Kibondo	Kigoma	290,995,000	300

No.	Project Title	Developer/ Organization	District	Region	Project Cost	Initial Number of Bene- ficiaries
9	Electrification of Ludilu Village, Makete through mini-grid powered by micro-hydro resources	Nishati Associates Limited	Makete	Njombe	302,068,000	273
10	Beyond Lighting: AC Micro-Grid for Rural Tanzania	Power Gen Renewable Energy	Rorya	Mara	209,185,562	65
11	Bwisya Gasification Plant	Sham engineering Limited	Ukerewe	Mwanza	441,400,000	102
12	Mbaha Biomass Gasification Power Generation	Wananchi Power Provider Limited	Nyasa	Ruvuma	424,940,000	409
13	Light and cold chain to boost fish marketing by very segregated islanders	Tanzania Development Mates (TANDEM)	Mkuranga	Pwani	428,370,576	21

No.	Project Title	Developer/ Organization	District	Region	Project Cost	Initial Number of Bene- ficiaries
14	Electrification of Olduvai Camp Site	Tanzania Engineering and Manufacturing Design Organization (TEMDO)	Ngorongoro	Arusha	181,040,570	120
15	Project proposal for providing electricity to off grid rural households and business premises by using min wind-solar hybrid system tapped as clusters	DOBEA GROUP LTD	Iramba	Singida	301,579,900	302
16	Prepaid Solar System Micro Grid for Rural Electrification in Ukerewe Island	REX ENERGY	Ukerewe	Mwanza	211,380,000	312

No.	Project Title	Developer/ Organization	District	Region	Project Cost	Initial Number of Bene- ficiaries
17	Empowering Villages in Kilosa District through Solar Micro- Grid Electrification	ARTI Energy Limited	Kilosa	Morogoro	231,949,500	171
18	Sustainable Power for Iringa Rural District Project	MK Centre Training and Research Institute	Iringa Rural	Iringa	317,231,360	53
TOTAL					5,017,392,268	3,201

Chanzo: REA – Mei, 2015

Kielelezo Na. 4: Kiasi cha Gesi Asilia Kilichogunduliwa Nchini hadi Aprili, 2015

Kitalu cha Ugunduzi	Visima vya Uzalishaji/ Ugunduzi	Mwaka ilipogunduliwa	Msimamizi (Operator)	Hatua iliyofikiwa	Kiasi cha Gesi Kilichogunduliwa (TCF)
Songosongo	S4, S7, S10 & S11	1974	Panafrikan Energy	Imeendelezwa	1 – 2.5
Mnazi-bay	MB1, MB2, MB3 & MS-x1	1982	M & P	Imeendelezwa	3 – 5
Mkuranga	Mkuranga-1	2007	M&P	Haijaendelezwa	0.2
Nyuni	Kiliwani-N	2008	Ndovu Resource	Haijaendelezwa	0.07
Ruvuma	Nforya-1	2012	Ndovu Resource	Haijaendelezwa	0.178
JUMLA YA KIASI CHA GESI ASILIA KILICHOGUNDULIWA NCHI KAVU					4.45 - 7.95

Kitalu cha Ugunduzi	Visima vya Uzalishaji/ Ugunduzi	Mwaka lilipogunduliwa	Msimamizi (Operator)	Hatua iliyofikiwa	Kiasi cha Gesi Kilichogunduliwa (TCF)
Kitalu 1	Chaza-1	2011	BG Tz	Haijaendelezwa	0.47
	Jodari-1	2012	BG Tz	Haijaendelezwa	3.53
	Jodari North-1	2012	BG Tz	Haijaendelezwa	
	Jodari South-1	2012	BG Tz	Haijaendelezwa	
	Mzia-1	2012	BG Tz	Haijaendelezwa	8.5
	MZIA-2	2013	BG Tz	Haijaendelezwa	
	Mzia-3	2013	BG Tz	Haijaendelezwa	
	Mkizi-1	2013	BG Tz	Haijaendelezwa	0.6
	Taachui-1	2014	BG Tz	Haijaendelezwa	1.10

Kitalu cha Ugunduzi	Visima vya Uzalishaji/ Ugunduzi	Mwaka lilipogunduliwa	Msimamizi (Operator)	Hatua iliyofikiwa	Kiasi cha Gesi Kilichogunduliwa (TCF)
Kitalu 2	Zafarani-1	2012	Statoil	Haijaendelezwa	6.0
	Zafarani-2	2012	Statoil	Haijaendelezwa	
	Lavani-1	2012	Statoil	Haijaendelezwa	3.6
	Lavani-2	2012	Statoil	Haijaendelezwa	1.4
	Tangawizi-1	2013	Statoil	Haijaendelezwa	5.4
	Mronge -1	2013	Statoil	Haijaendelezwa	2.5
Kitalu 3	Piri-1	2014	Statoil	Haijaendelezwa	3.0
	Giligiliani-1	Aug-14	Statoil	Haijaendelezwa	1.7
	Mdalasini	Mar-15	Statoil	Haijaendelezwa	1.8
	Papa-1	2012	BG Tz	Haijaendelezwa	2.0

Kitalu cha Ugunduzi	Visima vya Uzalishaji/ Ugunduzi	Mwaka lilipogunduliwa	Msimamizi (Operator)	Hatua iliyofikiwa	Kiasi cha Gesi Kilichogunduliwa (TCF)
Kitalu 4	Chewa-1	2010	BG Tz	Haijaendelezwa	1.8
	Pweza-1	2010	BG Tz	Haijaendelezwa	1.9
	Ngisi - 1	2013	BG Tz	Haijaendelezwa	0.8
	Kamba-1	2014	BG Tz	Haijaendelezwa	1.03
JUMLA YA KIASI CHA GESI ASILIA KILICHOGUNDULIWA BAHARINI					47.13
JUMLA KUU					55.08

Chanzo: TPDC – Aprili, 2015

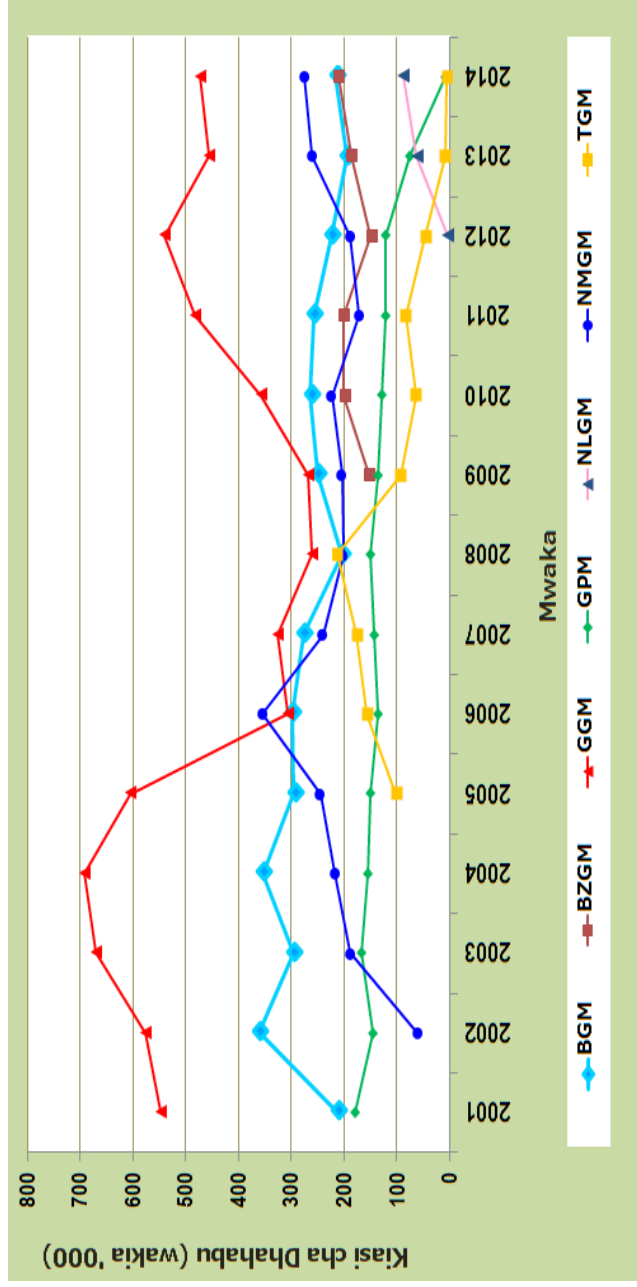
B. SEKTA YA MADINI

Kielelezo Na.5: Taarifa kuhusu kiasi cha Dhahabu, Mrabaha, Kodi na Tozo Zilizolipwa Serikalini kutoka Migodi Mikubwa

Jina la Mgodi	Kuanza kwa Mradi	Kuisha kwa Mradi	Kiasi cha Dhahabu Kilichozaishwa hadi 2014 (wakia milioni)	Mrabaha Uliolipwa hadi 2014 (Sh. bilioni)	Kodi na Tozo Zilizolipwa (Sh. bilioni)
Bulyanhulu	2001	2035	3.49	140.74	326.64
Buzwagi	2009	2020	0.89	78.14	71.38
Geita	2000	2026	6.26	253.30	770.51
Golden Pride	1999	2014	2.20	62.48	181.40
New Luika	2012	2023	0.15	13.55	19.58
North Mara	2002	2022	2.83	126.97	146.62
Tulawaka	2005	2013	0.94	34.67	174.30
JUMLA			16.76	709.85	1,690.43

Chanzo: TMAA – Aprili, 2015

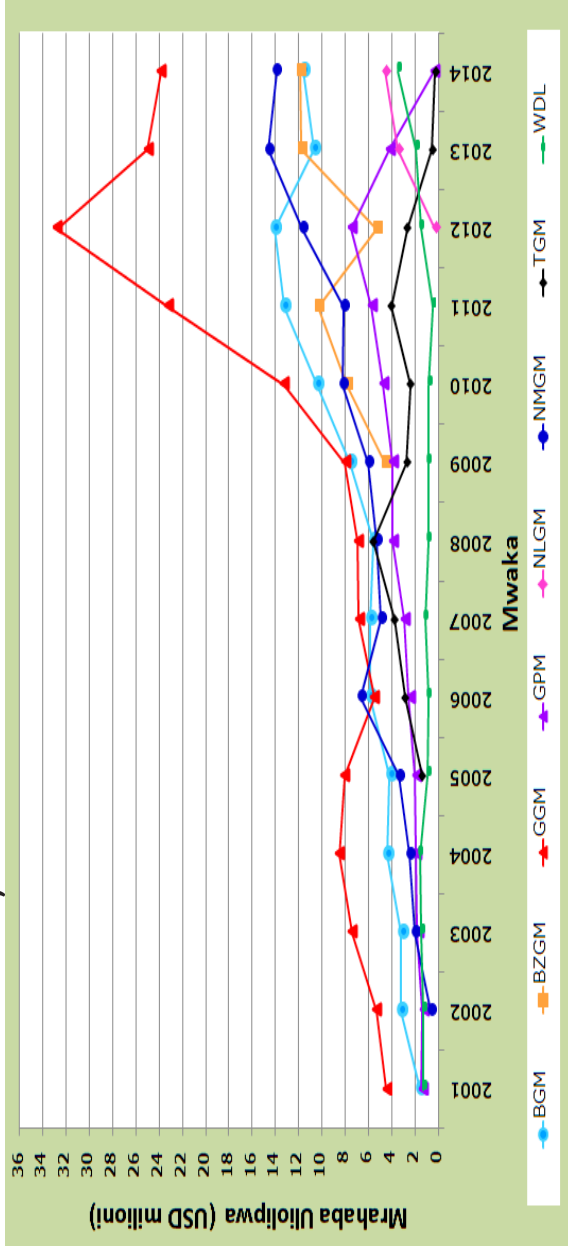
Kielelezo Na.6: Kiasi cha Dhahabu Kilichozaishwa na Kuuzwa Nje na Migodi Mikubwa ya Dhahabu Kuanzia Mwaka 2001 hadi 2014

Chanzo: TMAA – Aprili, 2015

Ufunguo: BGM = Bulyanhulu Gold Mine, BZGM = Buzwagi Gold Mine, GGM = Geita Gold Mine, NLGM = New Luika Gold Mine, NMGM = North Mara Gold Mine, TGM = Tulawaka Gold Mine

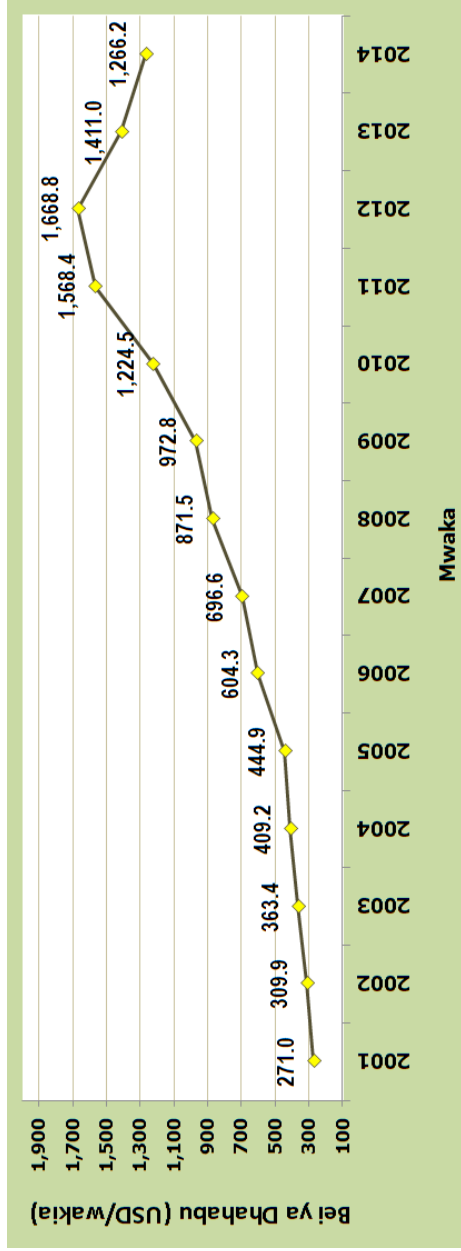
Kielelezo Na.7: Mrabaha ulioliipwa Serikalini kutoka Migodi Mikubwa Nchini (2001 - 2014)

Chanzo: TMAA – Aprili, 2015

Ufunguo: BGM = Bulyanhulu Gold Mine, BZGM = Buzwagi Gold Mine, GGM = Geita Gold Mine, NLGM = New Luika Gold Mine, NMG = North Mara Gold Mine, TGM = Tulawaka Gold Mine, WDL = Williamson Diamonds Limited

Kielelezo Na.8: Mwenendo wa Wastani wa Bei ya Dhahabu katika Soko la Dunia (2001 - 2014)

Chanzo: London Metals Exchange (LME), 2014

Kielelezo Na.9: Takwimu za Ajira za Wazawa na Wageni katika Migodi Mikubwa (2010 - 2014)

Jina la Mgodidi	Aina ya Ajira	2010	2011	2012	2013	2014
Bulyanhulu	Wazawa	2,266	2,430	2,535	2,290	2,028
	Wageni	181	195	181	167	138
	Jumla	2,447	2,625	2,716	2,457	2,166
Buzwagi	Wazawa	746	875	1,064	787	934
	Wageni	105	132	104	49	19
	Jumla	851	1,007	1,168	836	953
Geita	Wazawa	1,792	1,601	1,610	1,560	1,518
	Wageni	86	82	77	78	67
	Jumla	1,878	1,683	1,687	1,638	1,585
Golden Pride	Wazawa	266	297	304	333	0
	Wageni	34	37	42	23	0
	Jumla	300	334	346	356	0
New Luika	Wazawa	0	0	0	270	313
	Wageni	0	0	0	30	29
	Jumla	0	0	0	300	342

North Mara	Wazawa	703	876	971	926	976
	Wageni	138	157	148	92	68
	Jumla	841	1,033	1,119	1,018	1,044
TanzaniteOne	Wazawa	648	643	630	645	574
	Wageni	33	32	37	25	16
	Jumla	681	675	667	670	590
Williamson	Wazawa	584	558	534	551	558
	Wageni	8	8	10	10	11
	Jumla	592	566	544	561	569
JUMLA KUU	Wazawa	7,005	7,280	7,648	7,362	6,901
	Wageni	585	643	599	474	348
	Jumla	7,590	7,923	8,247	7,836	7,249

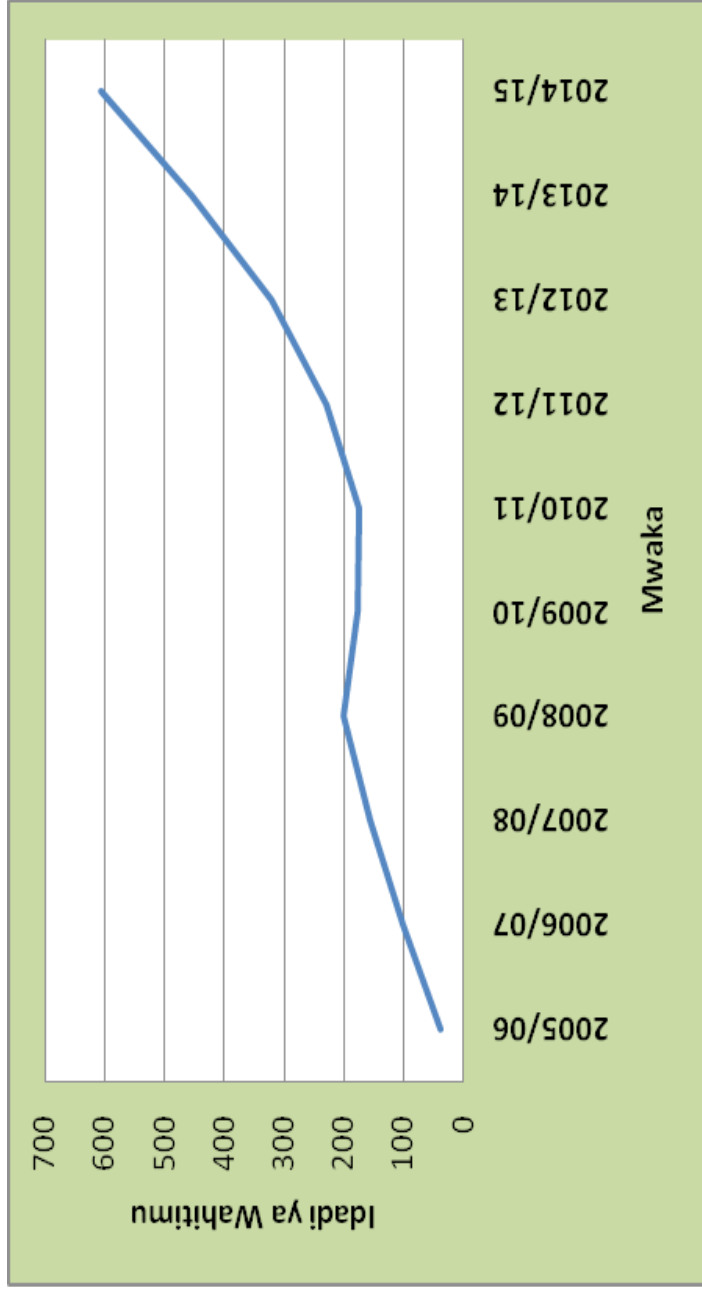
Chanzo: TMAA – Aprili, 2015

Kielelezo Na.10: Ununuzi wa Bidhaa na Huduma Uliofanywa na Kampuni za Uchimbaji Mkubwa wa Madini (2005 – 2014, Dola za Marekani milioni)

Mwaka	Ununuzi Kutoka Nje ya Nchi	Ununuzi kutoka Ndani ya Nchi	Jumla
2005	336.08	237.97	574.05
2006	217.24	349.6	566.84
2007	467.88	547.82	1,015.70
2008	649.78	554.93	1,204.71
2009	619.9	551.77	1,171.67
2010	546.17	337.92	884.09
2011	991.29	379.57	1,370.86
2012	829.35	520.67	1,350.02
2013	568.61	825.62	1,398.23
2014	815.50	536.56	1,352.06
JUMLA KUU	6,041.8	4,842.43	10,888.23

Chanzo: TMAA – Aprili, 2015

Kielelezo Na.1.1: Mwenendo wa Uhitimu wa Wanafunzi katika Chuo cha Madini (MRI) Dodoma 2005/06 – 2014/15

Chanzo: MRI - Aprili, 2015